เจ็ดสิบประเด็นปัญหาว่าด้วยการถือศีลอด

﴿سبعون مسألة في الصيام﴾

[ไทย – Thai – تايلاندي]

มุหัมมัด ศอลิห์ อัล-มุนัจญิด

แปลโดย : นัศรุลลอฮฺ ฏ็อยยิบ

ผู้ตรวจทาน : ฟัยซอล อับดุลฮาดี

2009 - 1430

islamhouse.com

﴿سبعون مسألة في الصيام﴾

« باللغة التايلاندية »

محمد صالح المنجد

ترجمة: نصر الله طيب

مراجعة: فيصل عبدالهادي

2009 - 1430

islamhouse.com

70 ประเด็นควรรู้เกี่ยวกับการถือศีลอด

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله نحمده ونستعينه ونستغفره ونعوذ بالله من شرور أنفسنا وسيئات أعمالنا من يهده الله فلا مضل له ومن يضلل فلا هادي له وأشهد أن لا إله إلا الله وحده لاشريك له وأشهد أن محمداً عبده ورسوله أمابعد :

บรรดาการสรรเสริญ เป็นสิทธิของอัลลอฮฺ ตะอาลา ผู้ทรงประทาน (เราะมะฎอน) ช่วงเทศกาลแห่งการสร้างสมความดีงามให้แก่ปวงบ่าว เทศกาลที่เปี่ยมล้นไปด้วยความดี เพื่อชำระลบล้างความชั่วร้ายและเป็นการยกระดับเพื่อสู่ฐานะอันสูงส่ง เป็นช่วงเวลาที่จิตใจของบรรดาผู้ศรัทธาทั้งหลายจะได้ผินสู่พระองค์ เพราะเหล่าผู้ที่ขัดเกลาเท่านั้นที่ได้รับความสำเร็จ ส่วนบุคคลที่หมักหมมที่สุดย่อมประสบความล้มเหลว

แท้จริงอัลลอฮฺ ตะอาลา ทรงสร้างมนุษย์ และสรรพสิ่งมาโดยเป้าหมายหนึ่งคือเพื่อ "อิบาดะฮ" (การเคารพภักดี, เชื่อฟัง) ต่อพระองค์

ดังที่ตรัสไว้ว่า

﴿وما خلقت الجن والإنس إلا ليعبدون﴾

ความหมาย "**และฉัน (อัลลอฮฺ) มิทรงสร้างญิน และมนุษย์มาเพื่ออันใดนอกจากให้พวกเขาเคารพภักดี (อิบาดะฮฺ) ต่อฉันเท่านั้น**"

ซึ่งในอิบาดะฮฺอันยิ่งใหญ่ ประการหนึ่งนั้นก็คือ อัศ-ศิยาม (การถือศีลอด) ที่ทรงบัญญัติมาก็เพื่อปลุกสร้างความยำเกรง (ตักวา) ให้แก่พวกเขา ดั่งที่ได้ทรงกำชับไว้ในอัล-บะเกาะเราะฮฺ หลายอายะฮฺ เช่น

﴿وأن تصوموا خير لكم إن كنتم تعلمون﴾

ความหมาย "...**และการที่สูเจ้าถือศีลอดนั้นย่อมประเสริฐกว่า หากสูเจ้ารู้**"

และทรงชี้แนะ ให้ขอบคุณต่อพระองค์ ว่า

﴿ولتكبروا الله على ما هدكم ولعلكم تشكرون﴾

ความหมาย "**และเพื่อสูเจ้าจะได้ประกาศความเกรียงไกรของอัลลอฮฺ ที่พระองค์ทรงให้ทางนำสูเจ้า และเผื่อสูเจ้าจะได้ขอบคุณ (ต่อพระองค์)**"

พระองค์ทรงให้ปวงบ่าวของพระองค์มีความรักต่อการถือศีลอด โดยที่ไม่ทรงทำให้มันเป็นภาระหนักอึ้งแก่พวกเขา จนกระทั่งพวกเขาสามารถละทิ้งความเคยชินต่าง ๆ ได้ อย่างไม่ยากเย็น (ภายในกำหนดเวลาที่จำกัด) ดั่งอายะฮฺที่ว่า

﴿أياما معدودات﴾

ความหมาย "...**วันทั้งหลายที่ถูกนับ**..."

กล่าวคือ เพียงไม่กี่วันหรือเพียงหนึ่งเดือนเท่านั้นพร้อมกันนั้น พระองค์ยังทรงแสดงออกถึงความเมตตาต่อปวงบ่าว และมิทรงประสงค์ให้พวกเขาได้รับลำบากหรือความเดือนร้อนแต่อย่างใด ดั่งตรัสว่า

﴿ومن كان مريضا أو على سفر فعدة من أيام أخر﴾

ความหมาย "**ดังนั้น ผู้ใดจากหมู่สูเจ้าป่วยหรืออยู่ระหว่างการเดินทาง ดังนั้น ให้เขาถือศีลอดชดเชยในวันอื่น**"

จึงไม่ใช่เรื่องแปลกเลยที่จะพบว่าในช่วงเดือนนี้หัวใจของบรรดาผู้ศรัทธาทั้งหลาย ต่างก็มุ่งสู่ยังพระผู้ทรงอภิบาล ผู้ทรงเมตตายิ่ง ด้วยความยำเกรงและมุ่งหวังอย่างที่สุดต่อการตอบแทนอันยิ่งใหญ่ ณ พระองค์

ด้วยความยิ่งใหญ่ของอิบดะฮฺแห่งอัศ-ศิยาม (การถือศีลอด) นี้ จึงจำเป็นที่จะต้องเอาใจใส่เรียนรู้แล้วทำความเข้าใจเกี่ยวกับบัญญัติหรือหุก่มต่าง ๆ เกี่ยวกับศีลอดเราะมะฎอน เพื่อพี่น้องมุสลิมจะได้เข้าใจอย่างถูกต้องเกี่ยวกับสิ่งอันเป็นหน้าที่ที่พึงปฏิบัติหรืออะไรบ้างที่ปฏิบัติไม่ได้ (หะรอม) ควรหลีกห่างและอะไรบ้างที่สามารถกระทำได้ (หะลาล)

เนื้อหาของหนังสือเล่มเล็ก ๆ นี้ ได้นำเสนอบทบัญญัติ (หุก่ม) ต่าง ๆ เพียงย่อ ๆ มารยาท รวมถึงสิ่งที่เป็นซุนนะฮฺต่างๆ เกี่ยวกับการถือศีลอดเอาไว้ซึ่งข้าพเจ้าเรียบเรียงขึ้น ด้วยหวังว่าอัลลอฮฺตะอาลาจะทรงให้ตัวของข้าพเจ้าเอง และพี่น้องมุสลิมทั้งหลายได้รับประโยชน์โดยทั่วกัน

วัลฮัมดุลิลลาฮิ ร็อบบิล-อาละมีน

มุฮัมหมัด ศอและห์ อัล-มุนัจญิด

ผู้เขียน

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله والصلاة والسلام على رسوله وصحبه أمابعد :

<u>คำนำของผู้แปล</u>

การถือศีลอด คืออิบาดะฮฺหนึ่งที่ถูกบัญญัติมากบัญญัติมาแก่มวลมนุษยชาติ เพื่อเป็นดั่งกระบวนการปลูกฝังตักวา (ความยำเกรง) และตัรฺบียะฮฺ (ขัดเกลา) พร้อมปลดปล่อยเจตจำนงของพวกเขาให้หลุดพ้นพันธนาการและการเป็นทาสของอารมณ์ใฝ่ต่ำ และบรรดาชิริกต่าง ๆ ทั้งที่เป็นนามธรรมและรูปธรรมทั้งหลาย

﴿شهر رمضان الذي أنزل فيه القرءان هدى للناس وبينات من الهدى والفرقان﴾

"เดือนเราะมะฎอน ซึ่งอัล-กุรอานได้ถูกประทานลงมา เพื่อเป็นทางนำสำหรับมวลมนุษยชาติและเป็น (หลักฐาน) ที่ชัดแจ้งจากทางนำและเป็นสิ่งจำแนก (ระหว่างความจริงกับความเท็จ)"

(ซูเราะฮฺ อัล-บะเกาะเราะฮฺ :อายะฮฺที่ 185)

ภายใต้บรรยากาศแห่งเดือนเราะมะฎอนอันสิริมงคลนี้เอง ที่อัล-กุรอาน : คัมภีร์แห่งมนุษยชาติถูกประทานลงมา ซึ่งทั้ง 2 นี้ (คืออัศ-ศิยาม และอัล-กุรอาน) ยังคงมีความสำคัญ และอิทธิพลอย่างสูงส่งต่อการกำหนดวิถีชีวิตและจิตใจของผู้ศรัทธาในทุกยุคทุกสมัย นับตั้งแต่อดีต ปัจจุบันและจวบจนกาลปวสาร

เนื้อหาของหนังสือนี้ แทบทั้งหมดกระผมได้แปลและเรียบเรียงจากหนังสือ "สับอีน นะมัสอะละฮฺฟิศ-ศิยาม" ของท่านมุฮัมหมัด ศอและห์ อัลมุนญิด

ความดีจากหนังสือเล่มนี้ ขอได้เพิ่มพูนในตาชั่งหะสะนาตของกระผมบิดามารดา ครอบครัวครูบาอาจารย์ และผู้แต่ง ตลอดถึงพี่น้องมุสลิมทั้งหลายด้วยเทอญ-อามีน

ด้วยความจริงใจและเชื่อมัน

อบู อัมมารฺ

บ้านโฮ๊ะ/หาดใหญ่ 26 พ.ย. 42

อัศ-ศิยาม การถือศีลอดในเดือนเราะมะฎอน

1. **ความหมายของอัศ-ศิยาม**

อัศ-ศิยาม ทางภาษาหมายถึงการยับยั้ง การงดเว้นจากสิ่งหนึ่ง ๆ ส่วนทางศาสนาหมายถึงการงดเว้นจากการกิน การดื่มและการร่วมประเวณีในเวลากลางวันตั้งแต่เวลารุ่งอรุณ (เริ่มเข้าเวลาศุบห์) จนกระทั่งถึงเวลาดวงตะวันลับของฟ้า (เข้าเวลามัฆฺริบ) โดยมีเจตนา (เนียต) ที่ชัดเจนเพื่อเป็นอิบาดะฮฺต่อ อัลลอฮฺตะอาลา

2. **บทบัญญัติ (หุก่ม) ของอัศ-ศิยาม**

ปวงมุสลิมทั้งหลายถือว่า การถือศีลอดเดือนเราะมะฎอน (คือเดือนที่ 9 ตามปฏิทินอิสลาม) นั้นเป็นสิ่งจำเป็น (ฟัรฎู) เหนือประชาชาติ ดังหลักฐานจากอายะฮฺอัล-กุรอาน ที่อัลลอฮฺตะอาลาตรัสว่า

﴿يا أيها الذين ءامنوا كتب عليكم الصيام كما كتب على الذين من قبلكم لعلكم تتقون﴾

ความหมาย “**โอ้บรรดาผู้ซึ่งศรัทธาทั้งหลายการถือศีลอดนั้นได้ถูกบัญญัติเหนือสูเจ้า เช่นดั่งที่ถูกบัญญัติแก่บรรดา (กลุ่มชน) ก่อนหน้าสูเจ้ามาแล้ว เพื่อสูเจ้าจะได้ยำเกรง**”[1]

และในหลักฐานจากหะดีษของท่านเราะซูล (ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม) ที่ว่า

«بني الإسلام على خمس : شهادة أن لا إله إلا الله وأن محمداً رسول الله ، وإقام الصلاة ، وإيتاء الزكاة ، وصيام رمضان ، وحج البيت»

ความหมาย “**อัล-อิสลาม ถูกสร้างไว้บนรากฐาน 5 ประการ คือ**

1. **การปฏิญาณตนว่า “ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮฺเท่านั้น และการปฏิญาณตนว่า แท้จริงมุฮัมหมัดเป็นเราะซูล (ศาสนทูต) ของอัลลอฮฺ”**
2. **การดำรงการละหมาด**
3. **การจ่ายซะกาต**
4. **การถือศีลอดในเดือนเราะมะฎอน**
5. **การไปบำเพ็ญหัจญ์ ณ บัยตุลลอฮฺ**[2]

การถือศีลอด (อัศ-ศิยาม) จึงเป็นรากฐานหนึ่งที่สำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งหากผู้ใดละเมิดหรือฝ่าฝืนโดยจงใจละทิ้งการถือศีลอดโดยไม่มีเหตุจำเป็นตามที่ศาสนาผ่อนผันแล้ว แน่นอนเท่ากับเขาผู้

[1] *ซูเราะฮฺ อัล-บะเกาะเราะฮฺ/อายะฮฺที่ :183*

[2] ดู ฟัตหุล-บารี เล่ม 1 หน้า 49

นั้นได้กระทำบาปอันยิ่งใหญ่ (อัล-กะบีเราะฮฺ) ดังที่ท่านเราะซูล (ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม) ได้เล่าถึงสภาพอันเลวร้ายที่ท่านได้พบเห็น (สภาพของผู้ถูกทรมาน) ในปรากฏการณ์ครั้งหนึ่งว่า

"จนขณะที่ฉันขึ้นสูงเทียมยอดเขานั้น ทันใดฉันก็ได้ยินเสียงหนึ่งดังมาก ฉันจึงถาม (บรรดามะลาอิกะฮฺ) ว่า "นี้คือเสียงอะไร ?"

พวกเขาตอบว่า "นี้แหละคือเสียงครวญครางของชาวนรก"

ต่อมาฉันก็ถูกพาไปแล้ว (เห็นภาพ) ของคนกลุ่มหนึ่งในสภาพถูกร้อยเชือกที่เอ็นร้อยหวายกระพุ้งแก้มของพวกเขาถูกเจาะเลือดไหลทะลักออกมาตลอดเวลา

ฉัน (เราะซูล) ถามอีกว่า "พวกเขาเหล่านี้เป็นใครหรือ ?"

มีคำตอบว่า

« ... الذين يفطرون قبل تحلة صومهم »

ความหมาย "**พวกเขาคือบรรดาผู้ที่กินอาหารก่อนที่จะได้เวลาให้ละศีลอด**"[3]

ท่านอัล-หาฟิซอัล-ซะฮะบีย์ (เราะฮิมะฮุลลอฮฺ) กล่าวว่า

"อุละมาอ์บางท่านยืนยันอย่างหนักแน่นในกรณีของบุคคล ที่จงใจละทิ้งการถือศีลอดในเดือนเราะมะฎอนโดยไม่มีเหตุอันควรว่า ผู้นั้นเลวยิ่งกว่าผู้ที่ทำซินา (ผิดประเวณี) และผู้ที่เสพสุราเสียอีก ยิ่งไปกว่านั้นสภาพการเป็นมุสลิมของเขายังเป็นที่กังขา (ว่าเขายังเป็นมุสลิมอยู่อีกหรือไม่) ขณะที่บางทัศนะกล่าวว่าเขาคือบุคคลที่ออกนอกศาสนา (หรือมุรตัด) แล้ว

ซึ่งท่านชัยคุลอิสลาม อิบนุตัยมียะฮฺ (เราะฮิมะฮุลลอฮฺ) ตัดสิน (ฟัตวา) ว่า

"ถ้าเขาไม่ถือศีลอดในเราะมะฎอนโดยยืนกรานว่า การถือนั้นไม่จำเป็น ทั้ง ๆ ที่เขาทราบดีถึงโทษทัณฑ์ของการกล่าวเช่นนั้น การตัดสินคือต้องประหารชีวิต หรือฆ่าเสีย (เพราะตกอยู่ในสภาพของมุรตัด) หากเขาละเมิด (แต่ยังคงยอมรับในหุก่มอยู่) ก็ให้ลงโทษ ตามกฎของเราะมะฎอน (คือต้องทำกัฟฟาเราะฮ์)"[4]

3. ความประเสริฐของการถือศีลอด

คุณค่าของการถือศีลอดนั้นยิ่งใหญ่ที่สุด ดังมีกล่าวนหะดีษต่าง ๆ มากมายที่ระบุถึงความประเสริฐหรือผลบุญที่ผู้ถือศีลอดจะได้รับ เช่น

«قال الله عزوجل : كل عمل إبن أدم له إلا الصوم فإنه لي وأنا أجزي به»

อัลลอฮฺ สุบหาะฮุวะตะอาลา กล่าวว่า

[3] ดู เศาะเหี้ยะหฺ อัต-ตัรฺฆีบ เล่ม 1 หน้า 420

[4] ดู มัจญมั๊วะอฺ อัล-ฟะตาวา ของอิบนุตัยมิยะฮฺ เล่ม 20 หน้า 265

“งาน (อะมัล) ทุกอย่าง เป็นของมนุษย์เว้นแต่การถือศีลอด แท้จริงมัน เป็นของข้า (อัลลอฮฺ) และข้าจะเป็นผู้ตอบแทนมัน ด้วยตัวข้าเอง”[5]

และหะดีษคือ

«عليك بالصوم فإنه لاعدل له»

“ท่านจงถือศีลอด เพราะแท้จริงย่อมไม่มีสิ่งใดเทียบเท่า”[6]

และหะดีษคือ

«ثلاثة لا ترد دعوتهم : الصائم حتي يفطر والإمام العادل ، والمظلوم»

“3 จำพวกที่ดุอาอฺ (ของพวกเขา) จะไม่ถูกปฏิเสธ คือ 1. ผู้ถือศีลอดอยู่ จนกระทั่งเขาละศีลอด 2. ผู้นำที่ยุติธรรม และ 3. ผู้ถูกอธรรม”[7]

« ... للصائم فرحتان يفرحهما إذا أفطر فرح بفطره وإذا لقي ربه فرح بصومه »

“สำหรับผู้ถือศีลอด เขาจะได้รับความปิติยินดี 2 ครั้งด้วยกัน คือเมื่อเขา ได้ถือศีลอด (ในดุนยา) เขามีความปิติยินดีในการละศีลอดของเขา และขณะที่เขาพบกับพระผู้อภิบาลของเขา (ในอาคิเราะฮฺ) เขาก็จะปิติ ยินดีใน (รางวัลของ) การถือศีลอดของเขา”[8]

และหะดีษ

«الصلوات الخمس ، والجمعة إلى الجمعة ، ورمضان إلى رمضان مكفرات لما بينهن ، إذا اجتنبت الكبائر»

“การละหมาด (ฟัรฎู) 5 เวลา และ (ละหมาด) วันศุกร์ถึงอีกวันศุกร์หนึ่ง และ (การถือศีลอดใน) เดือนเราะมะฎอนหนึ่งยังอีกเราะมะฎอนหนึ่ง เป็นสิ่งลบล้าง (ความบาปเล็กๆ) ที่เกิดขึ้นระหว่างนั้นตราบที่ห่างไกล ออกจากบาปใหญ่ทั้งหลาย”[9]

« ... لخلوف فم الصئم أطيب عند الله من ريح المسك... »

“แท้จริงกลิ่นปากของผู้ถือศีลอด ณ อัลลอฮฺนั้น หอมยิ่งกว่ากลิ่นชะมดเชียง”[10]

---

[5] ดู เศาะเหี๊ยะหฺ อัล-ตัรฆีบ หะดีษเลขที่ 964

[6] ดู เศาะเหี๊ยะหฺ อัล-ตัรฆีบ หะดีษเลขที่ 973

[7] ดู อัซ-ซิลซิละฮฺศ-เศาะฮีหะฮฺ เลขที่ 1797

[8] ดู เศาะเหี๊ยะหฺ อัล-ตัรฆีบ หะดีษเลขที่ 964

[9] บันทึกโดย มุสลิม

[10] ดู เศาะเหี๊ยะหฺ อัล-ตัรฆีบ หะดีษเลขที่ 9

«الصيام جنة يستجن بها العبد من النار»

"การถือศีลอดเป็นโล่ห์ ที่บ่าวใช้เพื่อป้องกันต่อไฟนรก"[11]

«ما من عبد يصوم يوما في سبيل الله تعالى إلا باعد الله بذلك اليوم وجهه عن النار سبعين خريفاً»

"ผู้ใดถือศีลอดหนึ่งวันในหนทางของอัลลอฮฺด้วยการวันนั้น อัลลอฮฺจะทรงให้ใบหน้าของเขาห่างจากไฟนรกระยะเวลา 70 ปี"[12]

« ...و من صام يوما إبتغاء وجه الله ختم له به دخل الجنة... »

"ผู้ใดถือศีลอดหนึ่งวันด้วยแสวงหาความโปรดปราน ของอัลลอฮฺ แล้วเขาจบชีวิตลงด้วยการนั้น เขาจะได้เข้าสวรรค์"[13]

« إن في الجنة باب يقال له (ألريان) يدخل منه الصائمون يوم القيامة لايدخل منه أحد غيرهم فإذا دخلوا أغلق فلم يدخل منه أحد»

"แท้จริง ในสวนสรรค์นั้นมีประตูหนึ่ง มีชื่อว่า "อัร-ร็อยยาน" เป็นประตูเข้าของบรรดาผู้ถือศีลอด ไม่มีใครสามารถเข้าทางนั้นได้ นอกจากพวกเขาดังนั้นในเมื่อพวกเขาเข้าไปหมดแล้ว จะไม่มีผู้ใดเข้าไปอีก"[14]

การถือศีลอดในเดือนเราะมะฎอน เป็นรากฐานสำคัญอันหนึ่งของหลักการอิสลาม ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ในเดือนนั้นโองการอัล-กุรอานได้ถูกประทานลงมาครั้งแรกแก่มนุษยชาติ คือในค่ำคืนแห่ง "ลัยละตุลก็อดร์" ซึ่งมีความประเสริฐยิ่งกว่าเดือนอื่นๆ ถึง 1,000 เดือน

«إذا جاء رمضان ، فتحت أبواب الجنة ، وغلقت أبواب النار ، وصفدت الشياطين»

"เมื่อเราะมะฎอนย่างกรายมาประตูแห่งสวรรค์ทั้งหลายจะถูกเปิดออก ในขณะที่ประตูทั้งหลายของนรกจะถูกปิดลง และบรรดามารร้ายหรือญินผู้ดื้อรั้น จะถูกพันธนาการไว้"[15]

---

[11] ดู เศาะเหี๊ยะหฺ อัล-ตัรฆีบ หะดีษเลขที่ 966

[12] ดู เศาะเหี๊ยะหฺ อัล-ตัรฆีบ หะดีษเลขที่ 974

[13] ดู เศาะเหี๊ยะหฺ อัล-ตัรฆีบ หะดีษเลขที่ 972

[14] ดู เศาะเหี๊ยะหฺ อัล-ตัรฆีบ หะดีษเลขที่ 965

[15] ดู เศาะเหี๊ยะหฺ อัล-ตัรฆีบ หะดีษเลขที่ 984

«الصيام والقرآن يشفعان للعبد يوم القيامة»

"การถือศีลอดและ (การอ่าน) อัล-กุรอาน ทั้ง 2 นี้จะช่วยเหลือบ่าว (ผู้ศรัทธา) ในวันกียามะฮฺ"[16]

ท่านเราะซูล (ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม) ยังกล่าวอีกว่า

«من صام رمضان إيمانا واحتسابا غفرله ما تقدم من ذنبه»

"ผู้ใดถือศีลอดในเดือนเราะมะฎอน โดยการศรัทธา และมุ่งหวังต่อการตอบแทนจากอัลลอฮฺอย่างจริงจัง บาปที่เคยกระทำมาก่อนหน้านั้น จะได้รับการอภัยโทษ"[17]

«لله عند كل فطر عتقاء»

"และเป็นสิทธิของอัลลอฮฺที่จะปลดปล่อยชาวนรกในทุก ๆ ครั้งของการละศีลอด"[18]

4. หิกมะฮฺ (วิทยะปัญญา) ของการถือศีลอด

ในการถือศีลอดมีวิทยปัญญา (หิกมะฮฺ) และประโยชน์ต่างๆ มากมาย เป็นต้นว่า การถือศีลอดเป็นสื่อที่นำไปสู่การเกิดความรู้สึกยำเกรง (ตักวา) ต่ออัลลอฮฺตะอาลา เพราะในเมื่อเราสามารถยับยั้งอารมณ์หรือจิตใจตนจากสิ่งที่หะลาล ด้วยแรงปรารถนาในความโปรดปรานของอัลลอฮฺ และการลงโทษของพระองค์ได้แล้วไซร์ ดังนั้น ย่อมเป็นการง่ายดายเหลือเกินที่เราจะละเว้น หรือยับยั้งตนเองจากสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นของหะรอมทั้งหลาย

ทั้งนี้ในธรรมชาติของมนุษย์แล้ว คราใดก็ตามที่ท้องของเขาว่างเปล่า ความหิวจะส่งผลกระทบต่ออวัยวะส่วนอื่น ๆ ของร่างกายให้อ่อนกำลังลง และเมื่อใดที่ท้องอิ่ม ความอยากหรือความต้องการทางอวัยวะส่วนอื่น เช่น ลิ้น สายตา มือ และอารมณ์เพศก็จะปรากฏขึ้นมา ดังนั้นการถือศีลอดนี้จึงถือได้ว่าคือวิธีการหนึ่งที่สามารถข่มเอาชนะอารมณ์แห่งชัยฏอนความรู้สึกทางเพศและปกป้องรักษาอวัยวะต่าง ๆ มิให้กระทำสิ่งที่ชั่วช้าทั้งหลาย บนพื้นฐานแห่งความยำเกรงอย่างแท้จริง เพราะ "ตักวา" ที่มีอยู่ในส่วนลึกของจิตใจเท่านั้น ที่สามารถควบคุมพฤติกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ให้ดำเนินอยู่ในครรลองได้

เช่นกันเมื่อผู้ที่ถือศีลอดได้ลิ้มรสแห่งความเจ็บปวดจากความหิว กระหาย เขาย่อมเข้าใจในสภาพความต้องการและรู้สึกของคนจนผู้ยากไร้ได้เป็นอย่างดี ทำให้เกิดจิตใจเมตตา สงสารและช่วยเหลือแบ่งปันเพื่อขจัดความหิวโหยของพวกเขาเพราะแน่นอนสิ่งที่รับมาจากการบอกเล่า

---

[16] ดู เศาะเหี๊ยะหฺ อัล-ตัรฆีบ หะดีษเลขที่ 969

[17] ดู เศาะเหี๊ยะหฺ อัล-ตัรฆีบ หะดีษเลขที่ 964

[18] ดู เศาะเหี๊ยะหฺ อัล-ตัรฆีบ หะดีษเลขที่ 987

ของผู้อื่นนั้นย่อมไม่ลึกซึ้งเท่ากับการที่ได้สัมผัสกับความทุกข์ยากด้วยตนเอง ประดุจดังคนที่ขับขี่ยานพาหนะ ที่ไม่อาจเข้าใจความยากลำบากของคนเดินเท้าได้ นอกจากต้องลงมาเดินเท้าด้วยตนเองบ้าง การถือศีลอด ช่วยอบรมบ่มนิสัย และพัฒนาเจตนารมณ์ของการห่างไกลจากอารมณ์ใฝ่ต่ำ และความชั่ว ในนั้นเป็นการควบคุม บังคับนิสัยและขจัดอารมณ์ออกจากสิ่งที่ไม่ดีทั้งหลาย และในนั้นยังเป็นการแสดงถึงความเป็นเอกภาพอันเท่าเทียมกัน ของบรรดาประชาคมมุสลิมทั้งหลาย ที่ต่างถือศีลอดและออกจากการถือศีลอดอย่างพร้อมเพรียงกัน

5. มารยาทของการถือศีลอด

มารยาทของการถือศีลอดและซุนนะฮฺต่าง ๆ

ก. ส่งเสริมให้รับประทานอาหารสะหูรในช่วงใกล้เวลารุ่งอรุณขึ้น ท่านเราะซูล (ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม) กล่าวว่า

« تسحروا فإن في السحور بركة))

"พวกท่านจงรับประทานอาหารสะหูรกันเถิดแท้จริงในการรับประทานอาหารสะหูร นั้นมีความจำเริญ (บะเราะกะฮฺ)"[19]

อีกหะดีษหนึ่งระบุว่า

«فصل ما بين صيامنا وصيام أهل الكتاب أكلة السحر»

"ความแตกต่าง ระหว่างการถือศีลอดของพวกเรา (มุสลิม) กับการถือศีลอดของชาวอะหฺลุลกิตาบ (ยิวและคริสเตียน) นั้นคือ การรับประทานอาหารสะหูร"[20]

«نعم سحور المؤمن اتمر»

"อินทผาลัม ช่างเป็นสะหูรที่ดียิ่งของคนมุอฺมิน (ผู้ศรัทธา)"

ข. ส่งเสริมให้รีบละศีลอดเมื่อได้เวลา ท่านเราะซูล (ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม) กล่าวว่า

«لا يزال الناس بخير ما عجلوا الفطر»

"ผู้คน (ที่ถือศีลอด) จะยังคงอยู่ในความดีตราบใดที่พวกเขารีบเร่งละศีลอด (เมื่อได้เวลา)"[21]

[19] ดู เศาะเหี๊ยะหฺ อัล-ตัรฆีบ หะดีษเลขที่ 1050

[20] ดู เศาะเหี๊ยะหฺ อัล-ตัรฆีบ

[21] ดู เศาะเหี๊ยะหฺ อัล-ตัรฆีบ หะดีษเลขที่ 1060

ในหะดีษหนึ่งรายงานจากท่านอนัส (เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ) กล่าวถึงรูปแบบการละศีลอดของท่านเราะซูล (ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม) ว่า

«كان رسول الله صلى الله عليه وسلم يفطر قبل أن يصلي على رطبات فإن لم تكن رطبات فتميرات فإن لم تكن تميرات حسا حسوات من ماء»

"ท่านนบี (ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม) เคยละศีลอดก่อนที่จะละหมาด (มัฆริบ) ด้วยผลรุฏ็อบ (อินทผลัมสด) หากไม่มีผลรุฏ็อบ ท่านก็ละศีลอดด้วยผลตะมัร (อินทผลัมแห้ง) แต่หากไม่มีแม้ผลตะมัร ท่านก็จะดื่มน้ำเปล่าแทน"[22]

สำหรับดุอาอฺที่ท่านเราะซูล (ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม) เคยอ่านตอนละศีลอดนั้นมีหลายรายงานด้วย แต่มีหลักฐานแข็งแรงที่สุดคือ

«ذهب الظمأ وابتلت العروق وثبت الأجر إن شاء الله»

"ความกระหายนั้นได้มลายไปเส้นเลือดทั้งหลายก็ชุ่มฉ่ำ และรางวัลก็มีแน่นอนอินชาอัลลอฮฺ"[23]

ค. หลีกห่างจากการพูดจากเกี้ยวพาราสี โกหกหรือหยาบโลน

ดังหะดีษของท่านเราะซูล (ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม) ที่ห้ามเอาไว้ว่า

"หากวันใดที่พวกท่านถือศีลอดอยู่ ดังนั้นจงอย่าได้กระทำความชั่ว"[24]

และหะดีษที่ว่า

«من لم يدع قول الزور والعمل به فليس لله حاجة في أن يدع طعامه وشرابه»

"ผู้ใดไม่ละเว้นจากการกล่าวเท็จะและการกระทำที่เป็นสิ่งมดเท็จ (ไร้สาระ) อัลลอฮฺ ก็จะไม่ทรงประสงค์อันใดในการละเว้นอาหารและเครื่องดื่มของเขา"[25]

ดังนั้นบุคคลที่ถือศีลอด จึงควรห่างไกลจากสิ่งที่ต้องห้ามทั้งหลาย เป็นต้นว่า การนินทา การพูดจาหยาบคาย การโกหก เพราะจะทำให้รางวัลการตอบแทนจากการถือศีลอดของเขานั้นมีอันต้องมลายไปสิ้น ดังที่ท่านนบี (ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม) กล่าวว่า

---

[22] ดู เศาะเหี๊ยะหฺ อัล-ตัรฆีบ หะดีษเลขที่ 1064

[23] บันทึกโดยอบูดาวูด เล่ม 2 หน้า 7

[24] บันทึกโดยอัล-บุคอรี

[25] ดู เศาะเหี๊ยะหฺ อัล-ตัรฆีบ หะดีษเลขที่ 1241

«رب صائم ليس له من صيامه إلا الجوع ... »

"บางทีคนที่ถือศีลอดคนหนึ่งอาจจะไม่ได้รับอะไรเลยจากการศีลอดของเขา นอกจากความหิวเท่านั้น"[26]

ง. หลีกเลี่ยงการทะเลาะวิวาท ดังหะดีษที่ว่า

«إذا كان يوم صوم أحدكم فلا يرفث ولا يصخب فإن سابه أحد أو قاتله فليقل إني صائم إني صائم»

"ดังนั้น ถ้าหากผู้ใดมาด่าทอหรือชวนทะเลาะวิวาทกัน ท่านก็จะกล่าวแก่เขาว่า "แท้จริงฉันกำลังถือศีลอดอยู่ แท้จริงฉันกำลังถือศีลอดอยู่ ..."[27]

(ครั้งแรกเป็นการเตือนตนเอง ครั้งที่สองเป็นการเตือนคู่กรณี)

จ. หลีกเลี่ยงการจัดเตรียมอาหารมากมายอย่างฟุ่มเฟือย ดั่งหะดีษที่ว่า

"ไม่มีภาชนะดันใด ที่ลูกหลานอาดัม (มนุษย์) บรรจุชั่วร้ายยิ่งกว่ากระเพราะอาหารอีกแล้ว"[28]

ฉ. ส่งเสริมให้ช่วยเหลือจุนเจือเผื่อแผ่กันทั้งในเรื่องวิชาความรู้ ทรัพย์สิน หน้าที่ กำลังกาย จริยธรรมต่าง ๆ ให้มากเป็นพิเศษในช่วงเราะมะฎอน ดังหะดีษ หนึ่งรายงานจากท่านอิบนุอิบบาส (เราะฎิยัลลอฮุอันฮุมา) ว่า

«كان رسول الله صلى الله عليه وسلم أجود الناس وكان أجود ما يكون في رمضان حين يلقاه جبريل وكان يلقاه كل ليلة من رمضان فيدارسه القرأن فلرسول الله أجود بالخير من الريح المرسلة»

"ท่านเราะซูล (ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม) นั้น เป็นบุคคลที่จิตใจเผื่อแผ่ที่สุด โดยเฉพราะท่านจะใจดีเป็นพิเศษในช่วงเดือนเราะมะฎอน ซึ่งเป็นช่วงที่มะลาอิกะฮฺญิบรีลได้ลงมาพบท่านในทุกค่ำคืนของเดือนเราะมะฎอน เพื่อทบทวนอัล-กรุอานให้แก่ท่านเราะซูล (ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม) นั้นมีความใจบุญในกุศลทานยิ่งกว่าลมโชย (ที่ยังความร่มรื่นแก่ผู้คนในยามเย็น) เสียอีก"[29]

---

[26] ดู เศาะเหี๊ยะหฺ อัล-ตัรฆีบ หะดีษเลขที่ 1069

[27] ดู เศาะเหี๊ยะหฺ อัล-ตัรฆีบ หะดีษเลขที่ 984

[28] บันทึกโดยอัต-ติรมีซี : หะดีษหะซัน เศาะเหี๊ยะหฺ

[29] บันทึกโดยอัล-บุคอรี

การบริจาคอาหารช่วยเหลือผู้อดอยากหิวโหยหรือเลี้ยงอาหารละศีลอดในขณะที่ผู้บริจาคเองถือศีลอดอยู่ด้วย ก็ยิ่งนับเป็นความดีอันยิ่งใหญ่และเป็นสาเหตุหนึ่งแห่งการได้เข้าสู่สวรรค์

ดังหะดีษหนึ่งของท่านเราะซูล (ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม) ที่กล่าวว่า

"แท้จริงในสวนสวรรค์นั้นมีบรรดาห้องอยู่จำนวนหนึ่ง (ที่มีความบริสุทธิ์เช่นแก้ว) ซึ่งสามารถมองเห็นจากภายนอกถึงภายใน และจากภายในถึงยังภายนอก อัลลอฮฺได้ทรงตระเตรียมมันเอาไว้แก่ผู้ที่ให้อาหาร พูดจาอ่อนโยน ถือศีลอดอย่างต่อเนื่อง และละหมาด (ตะฮัจญุด) ยามค่ำคืนขณะที่ผู้คนทั้งหลายกำลังนอนหลับ"[30]

หะดีษหนึ่งที่ระบุว่า

«من فطر صائما كان له مثل أجره غير أنه لا ينقص من أجر الصائم شيء»

"บุคคลใดให้อาหารละศีลอดแก่ผู้ถือศีลอดเขาย่อมได้รับรางวัล (ผลบุญ) เช่นผู้ที่ถือศีลอดได้รับโดยไม่มีการลดหย่อนแม้แต่น้อย"[31]

ท่านชัยคุล-อิสลามอิบนุตัยมียะฮฺ (เราะฮิมะฮุลลอฮฺ) กล่าวว่า "การให้อาหารละศีลอดแก่เขา หมายถึง การให้เขาทานจนอิ่ม"[32]

ช. มุสลิมสามารถแสดงออกซึ่งความปิติยินดีต่อวาระการเข้าสู่เดือนเราะมะฎอนได้ดังที่ท่านนบี (ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม) เคยแจ้งข่าวดีแก่เหล่าสาวกของง่านทราบ ถึงการมาของเราะฎอน และกระตุ้นให้พวกเขาได้ให้ความสำคัญกับเราะมะฎอน

ดังหะดีษที่เล่าโดยอบูฮุร็อยเราะฮฺ (เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ) ว่า ท่านเราะซูลุลลอฮฺ (ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม) กล่าวว่า

«إن هذا الشهر قد حضركم وفيه ليلة خير من ألف شهر من حرمها فقد حرم الخير كله ولا يحرم خيرها إلا محروم»

"แท้จริงเดือนนี้ (เราะมะฎอน) ได้มีมายังพวกท่านแล้ว และในมันนั้นมีค่ำคืนหนึ่งที่ดีกว่าพันเดือน บุคคลใดไม่ได้รับมัน ดังนั้นเขาย่อมพลาดจากความดีทั้งหมด และไม่มีบุคคลใดที่พลาดจากความดีของมันนอกจากผู้ที่ถูกกีดกัน (จากความดี) เท่านั้น"[33]

[30] บันทึกโดยอะหมัด 5/3 เป็นหะดีษหะสัน

[31] ดู เศาะเหี๊ยะหฺ อัล-ตัรฆีบ หะดีษเลขที่ 1065

[32] ดู อัล-อิคติยารอต อัล-เศาะฮีหะฮฺ หน้า 109

[33] ดู เศาะเหี๊ยะหฺ อัล-ตัรฆีบ หะดีษเลขที่ 986

6. **ประเภทของการถือศีลอด**

ประเภทที่จำเป็นต้องถือติดต่อกัน เช่น

- การถือศีลอดในเราะมะฎอน
- การถือศีลอดที่เป็นค่าปรับ กรณีฆ่าคนตายโดยไม่เจตนา (ซึ่งต้องมือ 2 เดือนติดต่อกัน)
- การถือศีลอดเนื่องจากการหย่าแบบซิฮารฺ
- การถือศีลอดเพื่อเป็นค่าปรับกรณีร่วมประเวณีในตอนกลางวันของเราะมะฎอน
- และการถือศีลอดเนื่องจากการบนบานซึ่งได้ระบุไว้ว่าจะถือโดยติดต่อกัน

ประเภทต่อมาคือไม่จำเป็นต้องถือในวันที่ติดต่อกัน เช่น

- การถือศีลอดชดใช้ของเราะมะฎอน
- การถือศีลอด 10 วัน ในกรณีของผู้ทำฮัจญ์ที่ไม่เชือดสัตว์
- การถือศีลอด (เพื่อเป็นกัฟฟาเราะฮฺ) เนื่อสาเหตุการละเมิดคำสาบาน (กรณีที่ไม่ได้ระบุการติดต่อไว้)
- และการถือศีลอดเนื่องจากละเมิดข้อห้ามขณะครองอิหฺรอม เป็นต้น

7. **ประเภทต่าง ๆ ของการถือศีลอดซุนนะฮฺ**

ต่อมาก็คือ การถือศีลอดต่าง ๆ ที่เป็นความสมัครใจ (หรือซุนนะฮฺ) เช่น

- ศีลอดในวันจันทร์ และพฤหัสบดี
- ศีลอดทุกวันที่ 13, 14, และ 15 ของเดือน
- ศีลอดวันอาชูรอฺ
- ศีลอดวันอะรอฟะฮฺ
- ศีลอด 7 วันในเดือนเชาวาล
- และศีลอดในช่วงเดือนมุหัรรอม และเดือนชะอฺบาน ซึ่งท่านนบี (ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม) มักถือหลายวันด้วยกัน

8. **วันต่าง ๆ ที่ห้ามถือศีลอด**

วันที่มีหลักฐานห้ามถือศีลอดก็คือ เช่น

- การเจาะจงถือศีลอดเฉพาะวันศุกร์[34] หรือวันเสาร์เพียงวันเดียว โดยไม่มีเหตุผลที่ศาสนาอนุโลม
- การถือศีลอดทุกวันตลอดชีวิต

[34] บันทึกโดยอัล-บุคอรี

- การถือศีลอดที่ถือติดต่อกันเป็นเวลาหลายวันโดยที่ไม่ยอมละศีลอด หรือทานอาหารใด ๆ เลยระหว่างนั้น
- การถือศีลอดในวันอีดทั้ง 2 (คืออีดอัฎฮาและอีด ฟิฏรี)
- และการถือศีลอดในวันตัชรีก (คือวันที่ 11, 12, และ 13 ของเดือนซุลหิจญะฮฺ)

9. อะไรเป็นเกณฑ์ยืนยันการเข้าสู่เราะมะฎอน ?

ตามหลักการที่ถูกต้อง เกณฑ์ที่พึงยึดถือเอามาใช้เพื่อยืนยันว่าเดือนเราะมะฎอนของแต่ละปีจะเริ่มต้นเมื่อไรนั้นให้ถือตามแนวทางที่กำหนดไว้จากซุนนะฮฺก็คือด้วยการเห็นเดือนหรือหากท้องฟ้ามืดครึ้มจนมิสามารถมองเห็นเดือนหรือหากท้องฟ้ามืดครึ้มจนมิสามารถมองเห็นเดือนได้สะดวก ก็ให้ใช้วิธีนับเดือนก่อนหน้านั้น คือเดือน *"ชะอฺบาน"* ให้ครบ 30 วันแล้วถือเอาวันหลังจากนั้นเป็นวันเริ่มต้นของเดือนเราะมะฎอน

ส่วนการใช้วิธีคำนวณเป็นเกณฑ์กำหนดการเริ่มเดือนเราะมะฎอนนั้น ถือว่าเป็นวิธีการที่อุตริขึ้นใหม่ (บิดอะฮฺ) ทั้งนี้จากหลักฐานคือหะดีษของท่านเราะซูล (ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม) ที่ว่า

«صوموا لرؤيته وأفطروا لرؤيته ، فإن حالت دونه غياية فأكملوا ثلاثين يوما»

"พวกท่านทั้งหลายจงถือศีลอดด้วยการเห็นเดือน และจงละศีลอด (ออกอีด) ก็ด้วยการเห็นเดือน ดังนั้น ถ้าหากว่ามีเมฆบดบัง พวกท่านก็จงนับ (เดือนชะอฺบาน) ให้ครบ 30 วัน"[35]

กล่าวคือเมื่อมีมุสลิมผู้ใดซึ่งมีคุณสมบัติ คือ บรรลุนิติภาวะ มีสติปัญญาสมบูรณ์ และเป็นบุคคลที่เชื่อถือได้ ยืนยันว่าเห็นเดือน ก็ให้มุสลิมทั้งหลายเริ่มถือศีลอดตามนั้น

10. บุคคลต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องถือศีลอด

การถือศีลอดจำเป็น (วาญิบ) เหนือมุสลิมและมุสลิมะฮทุกคนที่มีคุณสมบัติต่อไปนี้ คือผู้มีอายุบรรลุศาสนภาวะ มีสติปชัญญะสมบูรณ์ (ไม่วิกลจริต) สุขภาพดี มิได้อยู่ในสภาพของผู้เดินทางไกล (มุซาฟิร) และไม่มีรอบเดือน (หัยฎ์) หรือเลือดหลังการคลอดบุตร (นิฟาส)

สำหรับเกณฑ์ของอายุที่ถือว่าบรรลุศาสนภาวะแล้วนั้น กำหนดได้โดย 3 ประการด้วยกัน คือ

- เริ่มมีความรู้สึกทางเพศหรือฝันเปียก
- มีขนลับขึ้นบริเวณอวัยวะเพศ
- อายุครบ 15 ปีบริบูรณ์ หรือในกรณีที่เป็นผู้หญิงคือเมื่อเริ่มมีรอบเดือน

---

[35] บันทึกโดยอัต-ติรมีซี : หะดีษหะซัน เศาะเหี๊ยะหฺ

11. การถือศีลอดของเด็ก

กรณีเด็กเล็ก (ที่อายุยังไม่บรรลุศาสนภาวะนั้น) ศาสนาส่งเสริมให้ผู้ปกครองฝึกฝนเด็กๆ ของพวกเขาให้ถือศีลอดตั้งแต่อายุ 7 ขวบ หากเด็กมีความสามารถ และให้พยายามกำชับให้เขาถือศีลอดเมื่ออายุครบ 10 ขวบ เช่นเดียวกับการละหมาด[36] ซึ่งแน่นอนตัวเด็กย่อมได้ผลบุญในการถือศีลอดนั้นขณะที่พ่อแม่ก็จะได้รับผลบุญจากการอบรมสั่งสอนเขาด้วยเช่นกัน

ดังมีรายงานหนึ่ง จากอัร-เราะบิอฺ บินตุมุเอาวิซ (เราะฎิยัลลอฮุอันฮา) โดยนางได้กล่าวถึงการถือศีลอดในวันอาชูรออฺ ภายหลังจากบัญญัติอันนี้ได้มีขึ้นว่า

> **"พวกเราเคยฝึกฝนให้เด็ก ๆ ของเราถือศีลอดและเมื่อพวกเขาร้องขออาหาเราก็ประดิษฐ์ของเล่นทำจากขนสัตว์ให้พวกเขาเล่น (เพื่อเบี่ยงเบนความสนใจ) จนกระทั่งได้เวลาละศีอลด"**[37]

12. กรณีของคนเพิ่งเข้ารับอิสลาม และเด็กอายุเข้านิติภาวะ หรือคนฟื้นจากเป็นลมในช่วงเราะมะฎอน

ในกรณีที่คนต่างศาสนิก เข้ารับนับถืออิสลามใหม่ และเมื่อเด็กอายุครบศาสนภาวะ หรือเมื่อผู้ที่เป็นลมหมดสติฟื้นขึ้นมาเป็นปกติ ในช่วงเวลาใด ๆ ของกลางวันระหว่างเดือนเราะมะฎอน ถือว่าเขาจำเป็นต้องเริ่มทำการถือศีลอด ตั้งแต่วินาทีนั้นเป็นต้นไปทันที แต่กรณีนี้ไม่ต้องถือชดใช้ในวันก่อนหน้าที่เขาขาดไป (เนื่องยังอยู่ในสภาพที่กาฟิร, อายุยังไม่ครบ หรือยังเป็นลมหมดสติอยู่)

13. กรณีของคนบ้า หรือวิกลจริต

สำหรับประเด็นของคนบ้า หรือวิกลจริตนั้นย่อมไม่มีความผิดใด ๆ ที่ไม่ถือศีลอด

แต่ในกรณีการบ้าแบบชั่วครั้งชั่วคราว ก็ให้ถือศีลอดในช่วงที่หายจากอาการวิกลจริต และในช่วงที่มีอาการบ้านั้นก็ไม่ต้องถือศีลอด เช่น คนที่ตอนเช้าถือศีลอดอยู่ แต่ตกเที่ยงเป็นบ้า ดังนั้นหากหายเป็นปกติเมื่อใด ก็ให้ถือต่อในเวลาที่เหลืออยู่ของวันนั้นได้เลย โดยไม่ถือว่าศีลอดของเขาก่อนหน้านั้นเสียไปเช่นเดียวกับกรณีของคนเป็นลม หรือหมดสติ ให้เขาถือศีลอดต่อได้ทันที เมื่อเขาฟื้นขึ้นมาเป็นปกติ ทั้งนี้เพราะเขาได้เริ่มตั้งเจตนาเอาไว้ในตอนแรกขณะที่เขามีสติสัมปชัญญะอยู่นั้นเอง[38]

14. กรณีผู้เสียชีวิตลงขณะถือศีลอดอยู่ในเดือนเราะมะฎอน

ในกรณีของผู้ที่เสียชีวิตลงในระหว่างเดือนเราะมะฎอน ตามหลักฐานที่ชัดเจนแล้ว ไม่ถือว่าผู้ตายนั้นมีภาระติดค้างในศีลอดของวันที่เหลืออยู่ และญาติใกล้ชิดของผู้ตายก็ไม่จำเป็นต้องชดใช้แต่อย่างใด

---

[36] อัล-มุฆฺนี เล่ม 3 หน้า 90

[37] บันทึกโดยอัล-บุคอรี

[38] ดู มะญาลิส-ชะฮฺรุเราะมะฎอน ของอิบนุ อัล-อุษัยมีน หน้า 28

ส่วนจุดมุ่งหมายในหะดีษที่ว่า

«من مات وعليه صيام صام عنه ووليه»

"ผู้ใดตายลง และเขายังมีศีลอดติดค้างอยู่วะลีของเขาถือศีลอดแทน"

บรรดานักวิชาการหะดีษ อธิบายว่า การถือศีลอดในหะดีษนี้หมายถึงการถือศีลอดเนื่องจากการบนบาน ไม่ใช่การถือศีลอดเราะมะฎอนแต่อย่างใด

15. กรณีการขาดศีลอด หรือร่วมประเวณีในกลางวันเนื่องจากไม่เข้าใจต่อกฎข้อห้าม

ในกรณีของการขาดศีลอด หรือการร่วมประเวณีเนื่องสาเหตุจากการไม่ได้เรียนรู้ หรือไม่เข้าใจ (ญาฮิล) ต่อบทบัญญัติศาสนาเรื่องดังกล่าว

ทัศนะของบรรดาอุละมาอ์ส่วนใหญ่ (ญุมหูร) เห็นว่าไม่ถือเป็นความผิดสำหรับบุคคลที่เพิ่งเข้ารับนับถืออิสลามใหม่ ๆ หรือคนมุสลิมที่เติบโตมาท่ามกลางสังคมคนของคนต่างศาสนิกล้วนๆ จนไม่มีโอกาสรับทราบ หรือรู้เกี่ยวกับอิสลามเลย

ส่วนบุคคลที่มีโอกาสเรียนรู้ศาสนาและสังคมอยู่ร่วมกับพี่น้องมุสลิม แต่ไม่ได้สนใจ ไม่รับทราบและไม่ถือศีลอดย่อมถือว่ามีความผิดอย่างแน่นอน

16. กรณีของคนเดินทาง

การเดินทางที่ถูกอนุโลมให้ละศีลอดได้นั้นต้องมีเงื่อนไขดังต่อไปนี้ คือ

ก. ต้องเป็นการเดินทางในระยะทางที่ไกลตามหลักการศาสนา หรือเรียกได้ว่าเป็นการเดินทา

ข. ต้องเลยเขตเมือง ซึ่งเป็นภูมิลำเนาของตนหรือพ้นจากอาคารบ้านเรือนของเมืองนั้น[39]

ค. ต้องเป็นการเดินทางเพื่อการงานที่ดี ไม่ใช่เพื่อทำสิ่งที่เป็นความชั่ว (มะอฺศิยะฮฺ)

ง. ต้องเป็นการเดินทางที่มีความจำเป็นจริงๆ มิใช่เจตนาเพื่อหลีกเลี่ยงการถือศีลอด

17. กรณีคนเดินทางย่อมอนุโลมให้ละศีลอดได้

แม้นการเดินทางนั้นจะสะดวกสบายก็ตามบุคคลที่อยู่ในเงื่อนไขของการเดินทาง (มุซาฟิรฺ) ตามข้างต้นนั้น ตามหลักการและมติอุละมาอฺถือว่าเขามีสิทธิที่จะละศีลอดได้ ถึงแม้นเขาจะอยู่ในสภาพที่สามารถถือได้ และการเดินทางจะลำบากหรือสะดวกสบาย (เช่นการเดินทางโดยเครื่องบิน/หรือทางเรือที่บรรยากาศร่มเย็นสบาย) พร้อมการบริการอย่างเสร็จสรรพก็ตาม และยังอนุโลมให้ละหมาดย่อได้อีกด้วย[40]

---

[39] รายงานโดยญาบิร, ส่วนหลักฐานที่ขัดกับหะดีษนี้ คือรายงานของอนัสซึ่งเป็นเป็นหะดีษ ชาซฺ

[40] ดู มัจญฺมั๊วะอฺ อัล-ฟะตะวา เล่ม 20 หน้า 210

18. แม้นถึงวันกำหนดเดินทางก็ต้องถือศีลอดตราบใดที่ยังไม่ออกเดินทางจริงๆ

เช่นกรณีที่คนๆ หนึ่งตั้งใจหรือกำหนดเอาไว้ก่อนว่าในตอนบ่ายของวันนั้น ๆ ในเดือนเราะมะฎอนที่จะถึงนี้ เขาจะต้องออกเดินทาง ฉะนั้นเมื่อถึงวันกำหนดเดินทาง ตั้งแต่เวลารุ่งอรุณ ตอนเช้า จนถึงเวลาก่อนบ่ายเขาจะต้องศีลอดก่อน (เพราะตราบใดที่ยังไม่ออกเดินทาง เวลาก่อนหน้านั้นย่อมถือว่าเขายังคงอยู่ในสภาพของมุกีม-คนท้องที่) จะละศีลอดในช่วงเวลาก่อนนั้นยังไม่ได้ เพราะบางทีอาจเกิดอุปสรรคหนึ่ง จนทำให้เขาต้องพลาดการเดินทางในวันนั้นไปก็ได้[41]

19. กรณีผู้โดยสารเครื่องบิน หรือสถานที่สูงที่ยังคงเห็นดวงอาทิตย์ ทั้ง ๆ ที่ได้เวลาละศีลอดแล้ว

กรณีของผู้มิได้อยู่ในเงื่อนไขของการเดินทางไกลแต่เป็นการเดินทางระยะสั้นโดยเครื่องบินซึ่งกำลังบินอยู่เหนือท้องฟ้า ถึงแม้เวลาตามนาฬิกาจะถึงเวลาละศีลอดแล้วก็ตาม แต่ยังไม่อนุญาตให้เขาละศีลอดหากตำแหน่งที่เขากำลังบินอยู่นั้นยังสามารถมองเห็นแสงอาทิตย์อยู่ ทั้งนี้เพราะตามหลักการแล้ว ถือการเห็นดวงอาทิตย์ลับขอบฟ้าแล้วเป็นเกณฑ์ สำคัญ[42]

20. กรณีการเดินทาง เมื่อถึงสถานที่หมายแล้วพักอยู่ที่นั้นเกินกว่าระยะเวลา 4 วัน

ผู้เดินทางที่ถึงยังจุดหมายปลายทางแล้ว และมีความตั้งใจจะอาศัยอยู่ในเมือง ๆ นั้นมากกว่า 4 วันในทัศนะของนักวิชาการศาสนาและอุละมะอ์ส่วนใหญ่เห็นว่า บุคคลนั้นอยู่ในสภาพเช่นเดียวกับ “มุกีม” (คนท้องถิ่น) คือต้องถือศีลอด แต่ถ้าหากยังไม่มั่นใจหรือไม่แน่นอนว่าจะพักอยู่มากกว่า 4 วัน หรือไม่ก็อนุโลมให้ละศีลอดได้

อาทิเช่น กรณีของบุคคลที่เดินทางไปเรียนหนังสือยังต่างประเทศเป็นเวลาหลายเดือน หรือหลายปี มติของ อุละมาอ์ (ญุมหูร) รวมทั้งมัซฮับทั้ง 4 เห็นว่าบุคคลนั้นอยู่ในสภาพของ “มุกีม” (คนท้องที่) แล้วซึ่งจำเป็นต้องถือศีลอดและละหมาดเต็มเช่นปกติ”[43]

21. กรณีผู้ที่ถือศีลอดอยู่ และจำเป็นต้องเดินทางโดยฉุกเฉินในวันนั้น

บุคคลใดถือศีลอดอยู่ และจำเป็นต้องออกเดินทางในตอนกลางวันของวันเดียวกัน ก็อนุโลมให้เขาละศีลอดได้ ทั้งนี้ เพราะถือว่าเขาอยู่ในกรณีของผู้ได้รับอนุโลม เนื่องจากการเดินทางนั้นเอง ดังเจตนารมณ์ของซูเราะฮฺอัล-บะเกาะเราะฮฺ อายะฮฺที่ 185 ที่ว่า

﴿فمن كان منكم مريضا أو على سفر فعدة من أيام أخر﴾

“และผู้ใดป่วย หรืออยู่ในการเดินทาง ก็จงถือใช้วันอื่น”

---

[41] ดู ตัฟซีรฺ อัล-กุรฏุบี เล่ม 2 หน้า 278

[42] ฟัตวา ของอิบนุบาซ/จากมุซาฟะอะฮฺ

[43] ดู ฟะตาวา อัด-ดะวะอฺ ของอิบนุบาซฺ หน้า 877

ข้างต้นนี้ คือทัศนะของบรรดาเศาะฮาบะฮฺ และบรรดานักนิติศาสตร์ (ฟุเกาะฮาอฺ) ทั้งหลาย

22. กรณีผู้ที่จำเป็นต้องเดินทางอยู่เป็นประจำ

เป็นที่อนุโลมให้ละศีลอด สำหรับผู้ที่มีอาชีพต้องเดิมทางอยู่บ่อยครั้ง และต้องไปหยุดพักอยู่ในเมืองที่ๆ เขาเดินทางไป เช่นบุรุษไปรษณีย์ที่ต้องเดินทางเพื่องานบริการประชาชน คนมีอาชีพขับรถรับจ้างระยะไกล นักบิน (หรือพนักงานบนเครื่องบิน) ซึ่งเป็นอาชีพที่ต้องเดินทางเป็นประจำ (แต่จำเป็นต้องถือศีลอดชดเชยในวันที่อยู่บ้าน)

หรือกรณีอาชีพชาวประมงซึ่งปกติมีบ้านอยู่บนบก แต่จำเป็นต้องออกล่องเรือเป็นเวลาหลาย ๆ วัน กลางทะเล ก็อนุโลมเช่นกัน

ส่วนผู้ที่อาศัยประจำในเรือเป็นประดั่งบ้านโดยมีครอบครัว พร้อมสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ครบถ้วนอยู่ในนั้น แม้นจะท่องอยู่กลางทะเล เขาก็ต้องถือศีลอดด้วย และจะละหมาดย่อไม่ได้

ส่วนชาวทะเลทรายที่มีชีวิตอยู่กับการเลี้ยงสัตว์แบบเร่ร่อนพเนจร (ไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง) หากช่วงที่เขาเดินทางต้อนสัตว์อยู่นั้นตรงกับฤดูกาลถือศีลอด (หรือเดือนเราะมะฎอน) ก็ให้ละศีลอดและละหมาดย่อได้ แต่คราใดเมื่อพวกเขาหยุดเดินทางและพักอาศัยอยู่ในสถานที่หนึ่ง ๆ ซึ่งตรงกับช่วงถือศีลอด ช่วงเวลานั้นเขาจะละศีลอด หรือจะละหมาดย่อไม่ได้อีก แม้จะต้องออกเดินทางต้อนสัตว์เลี้ยงต่อหลังจากนั้นก็ตาม[44]

23. กรณีกลับจากการเดินทางถึงบ้านก่อนพลบค่ำ

กรณีเมื่อผู้เดินทางกลับถึงภูมิลำเนาในช่วงกลางวัน หรือก่อนพลบค่ำของเดือนเราะมะฎอน นักวิชาการมีความเห็นแตกต่างกันว่า เมื่อกลับมาอยู่ในสภาพของมุกีม (คนท้องที่) แล้วต้องถือศีลอดในช่วงเวลาที่เหลืออยู่ของวันนั้นหรือไม่ ?

ส่วนทัศนะที่มีน้ำหนักมากกว่า (รอญิหฺ) คือเห็นว่าควรงดการกิน-การดื่มในช่วงเวลาที่เหลืออยู่ของวันนั้น ทั้งนี้เพื่อให้เกียรติต่อเดือนเราะมะฎอน

แต่ทั้งนี้แม้นเขาจะถือ (หรือไม่ถือ) ในช่วงเวลาหนึ่งของในวันนั้นก็ตาม แต่เขาก็จำเป็นต้องถือศีลอดชดเชยอีกในภายหลัง (เพราะเป็นการถือในช่วงเวลาที่ไม่เต็มวัน)[45]

24. กรณีการถือศีลอดใน 2 ประเทศที่เริ่มไม่พร้อมกัน

เช่นบุคคลหนึ่งได้เริ่มถือศีลอดพร้อมกับผู้คนที่อยู่ในประเทศของเขา ต่อมาได้ออกเดินทางไปยังอีกประเทศหนึ่ง ซึ่งเห็นเดือนหลังประเทศเขา 1 วัน กรณีเช่นนี้ให้เขาถือหลักหรือหุก่มของผู้

---

[44] ดูมัจญมั๊วะ อัล-ฟะตาวา เล่ม 25 หน้า 213

[45] ดู มัยญมั๊วะ อัล-ฟะตาวา เล่ม 25 หน้า 213

เดินทาง คือ หากเดินทางไปอยู่ในประเทศใด ก็ให้ละศีลอด (ออกบวช) ตามประเทศนั้นได้ทันที แม้นการถือศีลอดของเขาจะเกินไปอีกวันหนึ่งเป็น 31 วันก็ตาม

ดั่งหลักฐานจาหะดีษ

ความหมาย "**การถือศีลอด คือวันที่พวกเขา (คนพื้นเมือง) ถือ และการละศีลอด (ออกบวช) ก็คือ วันที่พวกเขาละเช่นกัน**"

หากจำนวนวันที่ถือศีลอดไปแล้วของเขาน้อยกว่า 29 วัน ก็ให้เขาถือศีลอดชดเชยให้ครบหลังจากวันอีดไปแล้ว คือให้ครบ 29 วัน เพราะเดือนในปฏิทินอิสลาม (ตามจันทรคติ) จะมีจำนวน 29 วันเป็นอย่างน้อย[46]

25. กรณีของคนป่วย

ทุก ๆ อาการป่วย หรือไม่สบายที่บั่นทอนสุขภาพของคนเราให้อ่อนแอนั้น เป็นที่อนุโลมให้ละศีลอดหรือมิต้องถือในช่วงนั้นได้ ตามหลักฐานจากโองการอัล-กุรอาน

﴿ومن كان مريضا أو على سفر فعدة من أيام أخر﴾

"**และผู้ใดป่วยหรืออยู่ในการเดินทาง ก็จงใช้ในวันอื่น**"[47]

ดังนั้น ศาสนาจึงอนุโลมให้ละศีลอด หรือไม่ต้องถือ ในกรณีของการเจ็บป่วยที่แน่ชัดว่าหากถือแล้วจะมีผลกำเริบหรือทำให้อาการของโรคนั้นเลวร้ายและยืดเยื้อออกไป

ส่วนการเจ็บป่วยเล็ก ๆ น้อย ๆ หรือโรคที่การถือศีลอดมิส่งผลเสียแก่อาการของผู้ป่วยก็ไม่เป็นที่อนุญาตให้ละศีลอด

ท่านอบูหะนีฟะฮฺ (เราะฮิมะฮุลลอฮฺ) กล่าวว่า เจ็บป่วยของตนเองจะแย่ลง เช่น อาการเจ็บตาจะกำเริบมากขึ้น หรือทำให้อุณภูมิของไข้สูงขึ้นก็อนุโลมให้ละศีลอดได้"

หากเริ่มมีอาการป่วยเพียงเล็กน้อยในเวลากลางคืน ผู้ป่วยจะต้องไม่มีเจตนาว่าจะละศีลอดในเวลากลางวัน เพราะเป็นไปได้ว่า เขาอาจหายป่วยเมื่อตื่นเช้าขึ้นมาก็ได้ ซึ่งหลักการอิสลามถือเอาสภาพการณ์จริงที่เป็นอยู่ขณะนั้นเป็นเกณฑ์สำคัญ[48]

26. กรณีเป็นลมหมดสติ ขณะที่ถือศีลอดอยู่

หากมีอาการเป็นลม เนื่องจากสาเหตุการถือศีลอด ก็อนุโลมให้ละศีลอดได้ และให้ชดใช้ในวันอื่น[49] และถ้าเป็นลมหมดสติในช่วงกลางวัน (ขณะที่ถือศีลอดอยู่) ต่อมารู้สึกตัวหรือฟื้นขึ้นมาในเวลาก่อนที่ดวงตะวันตก หรือหลังจากตะวันตกแล้วถือว่าศีลอดของเขานั้นใช้ได้ (เศาะหฺ) เช่น

---

[46] ดู ฟะตาวา วะตัมบิฮาต ของอิบนุบาซฺ

[47] ซูเราะฮฺอัล-บะเกาะเราะฮฺ/อายะฮฺที่ 185

[48] ดู ตัฟซีรฺ อัล-กุรฏุบี เล่ม 2 หน้า 276

[49] อัล-ฟะตาวา เล่ม 25 หน้า 217

แต่หากเขาเป็นลมหมดสติในช่วงระยะเวลาที่ยาวนาน เช่นตั้งแต่เวลาฟัจญ์รฺ (รุ่งอรุณ) จนกระทั่งถึงเวลามัฆฺริบ ตามทัศนะของอุละมาอฺส่วนใหญ่ (ญุมหูร) แล้ว ถือว่าการถือศีลอดนั้นใช้ไม่ได้ (ไม่เศาะหฺ)

สำหรับผู้เป็นลมหมดสติอาการหนัก (โคม่า) หรือผู้ป่วยคนนั้นถูกให้ยานอนหลับ ทั้งนี้เพื่อเป็นผลดีแก่ผู้ป่วย จนกระทั่งเขาอยู่ในสภาพที่ไม่มีความรู้สึกซึ่งถ้าหากนานไม่เกิน 3 วัน ต้องถือชดใช้ แต่ถ้าเกิน 3 วันขึ้นไป ย่อมถือว่าอยู่ในกฎ (หรือหุก่ม) เดียวกับกรณีคนวิกลจริต หรือคนบ้าคือไม่ต้องถือชดใช้[50]

27. กรณีผู้ที่มีโรคประจำตัว หรือเป็นกรรมกรที่ต้องใช้แรงกาย

บุคคลที่ถือศีลอดแล้วทำให้เกิดอาการรู้สึกหิววิงเวียนหน้ามืด และกระหายอย่างรุนแรง ทั้งนี้เนื่องจากสุขภาพไม่ดี หรือมีโรคประจำตัว ซึ่งหากขืนถือศีลอดต่อไปในวันนั้น แพทย์บอกว่าอาจเกิดอันตรายถึงแก่ชีวิตได้ กรณีเช่นนี้เป็นที่อนุโลมให้ละศีลอด หรือไม่ต้องถือศีลอดได้ เพราะการรักษาไว้ซึ่งชีวิตนั้นย่อมเป็นสิ่งจำเป็น (แต่ให้ถือชดใช้เมื่อหายเป็นปกติ)

สำหรับกรณีของผู้ที่มีอาชีพเป็นกรรมกรแบกหาม หรือทำงานหนัก หากไม่มีสาเหตุที่สุดวิสัยจริง ๆ ก็ไม่อนุโลมให้ละศีลอด แต่หากมีความจำเป็นต้องใช้แรงงานหนักมากๆ และไม่อาจหลีกเลี่ยงหรือหางานอื่นที่เบากว่าทำได้ โดยที่การถือศีลอดในตอนกลางวันก็จะทำให้ไม่สามารถทำงาน เพื่อหาปัจจัยเลี้ยงดูครอบครัวได้ ก็อนุโลมให้ละศีลอด โดยไปถือชดใช้ในวันที่แทนตามจำนวนวันที่ขาดไปเช่นกัน

28. กรณีผู้ป่วยเรื้อรัง และคนชรา

บุคคลที่ป่วยธรรมดา และคาดหวังว่าจะหายเป็นปกติภายในเร็ววัน กรณีนี้อนุโลมให้ถือศีลอดชดใช้ในวันอื่นตามวันที่ขาด แต่ไม่อนุโลมให้จ่ายฟิตยะฮฺ (เพราะสามารถือได้)

สำหรับผู้ป่วยเรื้อรังอาการหนัก และโอกาสยากที่จะรักษาให้หายขาดได้ กรณีเช่นนี้ทำนองเดียวกันกับกรณีของคนชราสูงอายุ ซึ่งไม่สามารถอดอาหารได้และต้องทานยาอยู่เป็นประจำ คือให้เขาจ่ายเป็นอาหารเลี้ยงคนยากจนวันละคน ด้วยอาหารจำนวนครึ่งศออฺ (หรือประมาณ 1.5 กก./ต่อวัน) จากชนิดอาหารที่ใช้ภายในประเทศนั้น ๆ เช่น ข้าวหรือแป้งสาลีตามจำนวนวันที่ขาด

ส่วยกรณีของผู้ที่ถือศีลอดไม่ได้เลยตลอดทั้งเดือน ลักษณะของการเลี้ยงอาหารคนยากจนนั้น เขาจะเริ่มเลี้ยงตั้งแต่ต้นเดือนเราะมะฎอนนั้นเลย กลางเดือนหรือเลี้ยงในช่วงหลายๆ เดือนก็ได้ ไม่ว่าจะเลี้ยงในลักษณะของการเลี้ยงวันละคนหรือพร้อมกันหลาย ๆ คนก็ย่อมได้เช่นกัน

กรณีคนป่วยที่ไม่สามารถถือศีลอดได้ในช่วงเราะมะฎอน แต่หวังว่าเมื่อหายก็จะถือชดใช้หลังจากนั้นแต่มาเขาทราบภายหลังว่าตัวเองป่วยเป็นโรคเรื้อรังและไม่อาจรักษาให้หายขาดได้อีกแล้ว ดังนั้นให้เขาเลี้ยงอาหารแก่คนจน วันละคนตามจำนวนวันที่ขาดแทนการถือศีลอด

---

[50] ฟะตาวา ของอิบนุบาซ/จากมุชาฟะอะฮฺ

ส่วนบุคคลที่หวังว่าจะหายขาด แต่ต่อมาเขาเสียชีวิตเสียก่อนที่จะชดใช้ กรณีเช่นนี้ย่อมไม่บาปสำหรับเขา และครอบครัวก็ไม่ต้องถือชดใช้ หรือเลี้ยงอาหารแทนผู้ตายแต่อย่างใด

แต่สำหรับบุคคลที่หวังว่าจะหายแล้วจะถือชดใช้และเมื่อเขาหายเป็นปกติจริง ๆ เขากลับปล่อยเวลาให้ล่วงเลยเป็นแรมปี จนกระทั่งเขาเสียชีวิตลงโดยที่ตัวเขายังคงติดค้างศีลอดนั้นอยู่ กรณีนี้ให้ครอบครัวของผู้ตายเลี้ยงอาหารแก่คนยากจนตามจำนวนวันที่ผู้ตายติดค้างไว้ โดยใช้เงินของผู้ตายใช้จ่ายแทน

29. กรณีการเสียชีวิตลง ขณะที่ติดค้างศีลอดวาญิบอยู่

บุคคลใดเสียชีวิต โดยที่ยังติดค้างการถือศีลอดสาญิบไว้ (เช่นศีลอดเนื่องจากการบนบาน) ทั้ง ๆ ที่ขณะที่มีชีวิตอยู่ก่อนหน้านี้ เขาสามารถจะกระทำได้แต่เขาหน่วงเหนี่ยวไว้จนกระทั่งวาระสุดท้าย กรณีเช่นนี้ถือว่าเสมือนผู้ตายติดค้างหนี้สินหนึ่งไว้ ซึ่งพึงให้คนหนึ่งคนใดในสมาชิกครอบครัวของเขาถือศีลอดอันนั้นแทนเขาเสีย

ดังมีระบุในหนังสือศอฮี้หฺของอัลบุคอรี และมุสลิม

«من مات وعليه صيام صام عنه ووليه»

"บุคคลใดเสียชีวิตลงโดยที่เขายังติดค้างการถือศีลอดอยู่ วะลีของเขาถือแทนเขา"[51]

แต่อย่างไรก็ตาม นักวิชาการ (อุละมาอฺ) กล่าวว่าการถือศีลอดในความหมายของหะดีษบทนี้หมายถึงการถือศีลอดเนื่องจากการบนบานเท่านั้น ไม่ใช่ศีลอดของเดือนเราะมะฎอน

แต่อย่างไรก็ตาม นักวิชาการ (อุละมาอฺ) กล่าวว่าการถือศีลอดในความหมายของหะดีษบทนี้หมายถึงการถือศีลอดเนื่องจากการบนบานเท่านั้นไม่ใช่ศีลอดของเดือนเราะมะฎอน

แต่ทั้งนี้ การถือแทน กรณีของศีลอดประเภทนี้ (คือศีลอดเนื่องจากการบนบาน) นี้ ถือว่าเป็นการสมควร (หรือมุสตะหับ) ที่ครอบครัวควรกระทำแทนเท่านั้น มิได้จำเป็นในความหมายของวาญิบแต่ประการใด

30. กรณีของคนอ่อนแอ พิการหรือทุพพลภาพ

คนสูงอายุ หรือชราภาพ ที่กำลังวังชาหรือสุขภาพยิ่งมีแต่จะอ่อนแอและถดถอยลงทุกวัน ก็ไม่จำเป็นต้องศีลอด แต่ให้จ่ายอาหารเลี้ยงคนยากจนทดแทน เช่นเดียวกับกรณีของคนป่วยเรื้อรังที่รักษาไม่หายขาดได้ ซึ่งเข้าในคำกล่าวของอัลลอฮฺตะอาลาในโองการที่ว่า

﴿وعلى الذين يطيقونه فدية طعام مسكين﴾

"และหน้าที่ของบรรดาผู้ที่ถือศีลอดด้วยความลำบากยิ่ง (โดยที่เขาได้งดเว้นการถือ) นั้น คือการชดเชยอันได้แก่ให้อาหาร (มื้อหนึ่ง) แก่คนยากจนคนหนึ่ง" (ต่อการงดเว้นจากการถือวันหนึ่ง)[52]

[51] อ้างจากฟะตาวา ของคณะบรรณาธิการวารสาร "อัด-ดะอฺวะฮฺ" อันดับที่ 806

ท่านอิบนุอับบาส (เราะฎิยัลลอฮุอันฮุมา) กล่าวว่า

"อายะฮฺนี้มิได้ถูกยกเลิก (มันซูคฺ) ด้วยอายะฮฺใดๆ แต่ในที่นี้หมายถึงบุคคลที่สูงอายุมาก ๆ (ทั้งชายและหญิง) ที่มีความลำบากต่อการถือศีลอด ดังนั้นก็ให้พวกเขาจ่ายอาหารให้แก่คนยากจนแทน"[53]

สำหรับผู้สูงอายุมาก ๆ ที่สติเลอะเลือนพูดจาวกวน และสติปัญญาไม่ค่อยสมประกอบแล้ว ในกรณีนี้ถือว่า อัลลอฮฺไม่วาญิบการถือศีลอดแก่เขา เพราะหมดสภาพแล้ว แต่ถ้าหากเขายังอยู่ในสภาพที่สามารถรับรู้อะไรได้บ้างเป็นบางช่วง ก็ถือว่าช่วงเวลาที่ปกติดังกล่าวนั้นการถือศีลอดยังจำเป็นแก่เขาอยู่[54]

31. กรณีของผู้อยู่ในสนามสงคราม

บุคคลที่อยู่ในภาวะออกสงคราม (ญิฮาด) ขับเคี่ยวกับศัตรู ซึ่งต้องตรากตรำอยู่ในสมรภูมิตลอดเวลา กรณีเช่นนี้ ก็สามารถละศีลอดได้เช่นเดียวกันถึงแม้นเขาจะไม่อยู่ในสภาพที่ต้องเดินทางไกลก็ตาม

อีกทั้งอนุโลมให้สามารถละศีลอดได้ล่วงหน้าก่อนวันสงครามอีกด้วย ดังหะดีษหนึ่งของท่านนบี (ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะฮัลลัม) ที่ได้กล่าวแก่บรรดาเศาะฮาบะฮฺ ก่อนวันออกสงครามครั้งหนึ่งว่า

«إنكم مصبحو عدوكم ، والفطر أقوى لكم ، أفطروا»

"แท้จริงพวกท่านจะต้องเผชิญหน้ากับศัตรูในวันพรุ่งนี้ การละศีลอดนั้นย่อมเป็นการเข้มแข็งกว่าสำหรับพวกท่าน ดังนั้นก็จงละศีลอดก่อนเถิด"[55]

32. ควรรักษามารยาท แม้นถูกอนุโลมให้ละศีลอดได้ก็ตาม

บุคคลใดที่สาเหตุการอนุโลมให้ละศีลอดของเขาเป็นสาเหตุที่เปิดเผย (สาเหตุเห็นได้ชัดเจน) เช่น เนื่องอาการเจ็บ ป่วยหรือบาดเจ็บ ให้เขาสามารถทานอาหารในช่วงกลางวันอย่างเปิดเผยได้ (ต่อสายตาของผู้อื่น เพราะทุกคนย่อมเข้าใจและเห็นสาเหตุชัดเจนอยู่แล้ว) ซึ่งย่อมไม่ผิดบาปอันใด

แต่หากเป็นสาเหตุที่ไม่เปิดเผย (หรือไม่อาจเห็นอย่างชัดเจนได้) เช่นกรณีมีรอบเดือน ก็ควรทานอาหารในที่ ๆ ลับสายตาคนอื่น ทั้งนี้เพราะอาจทำให้เกิดความเข้าใจผิด (ฟิตนะฮฺ) แก่ผู้พบเห็นได้

---

[52] อัล-บะเกาะเราะฮฺ : 184

[53] บันทึกโดย อัล-บุคอรี กิตาบุค-ตัฟซีรฺ บาบ "อัยยามัม มะดูดาต"

[54] ดู มะญาลิส-ชะฮฺรฺเราะมะฎอน ของอิบนุอุษัยมีน หน้า 28

[55] บันทึกโดย มุสลิม อะหฺมัด และอบูดาวูด

33. การตั้งเจตนา (เนียตฺ) ในการถือศีลอด

การถือศีลอดเดือนเราะมะฎอนที่เป็นฟัรฎูและการถือศีลอดที่วาญิบ เช่นศีลอดชดใช้หรือกัฟฟาเราะฮฺล้วนแล้วแต่ต้องมีเจตนา (เนียตฺ) เป็นเงื่อนไขสำคัญประการหนึ่งที่ขาดเสียไม่ได้

«من لم يجمع الصيام قبل الفجر، فلا صيام له»

"ผู้ใดมิได้ตั้งเจตนา (พร้อมกับความมั่นใจ) ที่จะถือศีลอดก่อนเวลารุ่งอรุณ ดังนั้นย่อมไม่มีการถือศีลอดสำหรับเขา"[56]

การมีเจตนา เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการถือศีลอดโดยจะตั้งเจตนาเอาไว้ขณะช่วงไหนของกลางคืนก็ได้แม้นเวลาชั่วครู่หนึ่งก่อนศุบหฺก็ตาม

ลักษณะของเจตนาหรือเนียต (นียะฮฺ) ก็คือ การมีความตั้งใจ หรือมีความต้องการอย่างแน่วแน่ว่าจะกระทำการถือศีลอดตั้งแต่รุ่งอรุณ จนถึงเวลาดวงอาทิตย์ตกของวันรุ่งขึ้น เพื่ออัลลอฮฺตะลาอา การเจตนาเป็นการแสดงด้วยจิตใจ ฉะนั้นจึงไม่จำเป็นต้องเอ่ยออกมาเป็นวาจา เพราะไม่มีในแบบฉบับ (ซุนนะฮฺ)

ดังนั้นทุก ๆ คนที่รู้ว่าวันพรุ่งนี้เป็นเราะมะฎอนและประสงค์จะถือศีลอด ก็เท่ากับว่าเขาได้ตั้งเจตนาแล้ว[57]

ส่วนกรณีของผู้ถือศีลอด แต่ตั้งใจว่าจะละศีลอดเมื่อถึงเวลาหนึ่งในช่วงกลางวัน แต่เมื่อเวลาดังกล่าว เขาเปลี่ยนใจไม่ละศีลอด ปัญหานี้มีอุลามะอฺหลายฝ่ายเห็นแตกต่างกัน คือบ้างก็เห็นว่าศีลอดนั้นของเขาเสีย เนื่องจากเจตนาหรือเนียตไม่ต่อเนื่องและต้องถือศีลอดชดใช้

ส่วนความเห็นที่เข้มแข็งกว่า ก็คือศีลอดนั้นไม่เสีย ซึ่งเปรียบเทียบได้กับกรณีของผู้ที่ตั้งใจว่าจะพูดขณะละหมาด แต่เปลี่ยนใจไม่พูด ซึ่งย่อมถือว่าการละหมาดนั้นใช้ได้

ส่วนในกรณีของการตกศาสนา (มุรตัด) ศีลอดนั้นย่อมเสียด้วยแน่นอนอย่างไม่มีข้อขัดแย้ง

34. การตั้งเจตนา (เนียต) ในกรณีของศีลอดซุนนะฮฺ

ยกเว้นการเจตนาในการถือศีลอดซุนนะฮฺ (เช่น ศีลอดในวันจันทร์ พฤหัส) ไม่จำเป็นต้องตั้งเจตนาไว้ก่อนในกลางคือก่อนศุบหฺ

ดังมีในหะดีษของท่านนบี (ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะฮัลลัม) ซึ่งเล่าจากนางอาอีชะฮฺ (รอฎิยัลลอฮฺ) ว่า

"วันหนึ่งท่านเราะซูล ได้มาหาฉัน และถามว่า "วันนี้พวกเธอมี (อาหาร) อะไรกินบ้างหรือเปล่า ?"

พวกเราตอบว่า "ไม่มีอะไรอยู่เลยค่ะ"

[56] บันทึกโดย อะหฺมัด และอัศฮาบุสสุนัน

[57] ดู มัจญฺมั๊วะอฺ อัล-ฟะตาลา เล่ม 25 หน้า 2

ท่านจึงกล่าวว่า “ถ้าเช่นนั้นฉันถือศีลอดล่ะ”[58]

ยกเว้นการถือศีลอดซุนนะฮฺที่เกี่ยวข้องกับเวลาเฉพาะ เช่น ศีลอดในวันอะเราะฟะฮฺ หรือวันอาชูรออฺนั้น ต้องมีเจตนาไว้ก่อนศุบหฺเช่นเดียวกัน

35. การละศีลอด (ก่อนเวลา) โดยไม่มีเหตุจำเป็น

บุคคลใดมีพันธะที่ต้องถือศีลอดวาญิบประเภทหนึ่ง ๆ เช่น ศีลอดชดใช้ ศีลอดบนบาน หรือกัฟฟาเราะฮฺอยู่ ดังนั้นจำเป็นต้องทำให้สมบูรณ์ตามนั้นจะละศีลอดขณะที่กำลังถืออยู่โดยไม่มีเหตุจำเป็นไม่ได้

ส่วนการถือศีลอดซุนนะฮฺประเภทอาสา เขาย่อมมีสิทธิ์ที่จะถือหรือไม่ถือเมื่อไหร่ก็ได้ ถึงแม้ไม่มีเหตุอุปสรรคอันใดก็ตาม[59] เช่นสมมุติ วันหนึ่งท่านถือศีลอด (โดยสมัครใจ) อยู่ ต่อมาเมื่อถึงค่อนวันท่านอาจจะทานอาหารก็ได้ (ทั้ง ๆ ที่ไม่มีเหตุจำเป็นที่ควรละก็ตาม)[60] แต่มีคำถามอยู่ว่าการละจากการถือศีลอดซุนนะฮฺเช่นนี้ โดยที่ไม่มีเหตุจำเป็นอันใดการถือศีลอดในช่วงแรก ๆ ของวันนั้นของเขาจะได้ผลบุญหรือไม่ ?

เรื่องนี้นักวิชาการส่วนหนึ่งกล่าวว่า ไม่ได้ผลบุญ[61]

ดังนั้นหนทางที่ดีกว่าก็คือ ควรถือศีลอดนั้นให้ตลอดทั้งวัน หากไม่มีเหตุผลที่สมควรจริง ๆ

36. กรณีการถือศีลอดโดยมิได้ตั้งเจตนาไว้ก่อน

บุคคลที่ไม่ได้ตั้งใจถือศีลอด เนื่องสาเหตุไม่ทราบว่าเดือนเราะมะฎอนเริ่มแล้ว ต่อมาเพิ่งทราบข่าวเมื่อตอนสว่างแล้ว กรณีเช่นนี้ให้เขางดอาหารในวันนั้นทันที ตั้งแต่ได้รับทราบข่าว พร้อมกับต้องถือศีลอดชดใช้อีกในวันอื่น อันเป็นทัศนะของบรรดาอุละมาอ์ส่วนใหญ่ (คือต้องถือเพราะทราบว่าเข้าเราะมะฎอนแล้ว แต่ต้องถือชดใช้ด้วย เนื่องการถือในวันนั้นยังไม่สมบูรณ์เพราะมิได้เจตนาไว้ก่อนศุบห์นั้นเอง)

ดังหะดีษของท่านนบี (ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะฮัลลัม) ที่กล่าวความว่า

> **“ไม่มีการถือศีลอดสำหรับบุคคลที่นอนหลับไปตลอดคืนจนสว่าง (โดยไม่ได้ตั้งใจว่าจะถือศีลอดในวันรุ่งขึ้น”[62]**

37. กรณีของผู้ที่ถูกคุมขังในสถานที่มืดจนไม่สามารถรู้ว่า และเวลา

สำหรับมุสลิมที่ถูกจองจำอยู่ในคุกและถูกขังนั้นหากเขาทราบวันเริ่มเราะมะฎอนจากการเห็นเดือนหรือข่าวที่เชื่อถือได้ เขาก็จำเป็นต้องถือศีลอดตามนั้นแต่ถ้าหากไม่มีโอกาสทราบก็ให้เขา

---

[58] บันทึกโดย มุสลิม

[59] บันทึกโดย อะหฺมัด

[60] ดู เศาะเหี๊ยะฮฺมุสลิม เลขที่ 115

[61] ดู อัล-เมาสูอะฮฺ อัล-ฟิกฮียะฮฺ เล่ม 28 หน้า 84

[62] บันทึกโดย อบูดาวูด เลขที่ 2454

พยายามสอบถามหรืออิจญติฮาด (วินิจจัย) ด้วยตนเองอย่างสุดความสามารถ เพื่อจะได้ปฏิบัติอิบาดะฮฺนี้ตามความนึกคิดที่ตนเองมั่นใจที่สุด และถ้าหากการวินิจฉัยของเขาตรงกับความเป็นจริง (คือตรงกับเราะมะฎอน) ดังนั้นการถือศีลอดของเขาก็ถูกต้องและถูกตอบแทนในทัศนะของอุละมาอฺส่วนใหญ่ (ญุมหูร) เช่นกันหากการถือศีลอดของเขาช้าไปจากเดือนเราะมะฎอนการถือศีลอดนั้นยังคงถือว่าใช้ได้ และถูกตอบแทนเช่นกัน ในทัศนะของนักนิติศาสตร์ (ฟุเกาะฮาอฺ) ส่วนใหญ่

แต่หากว่า การวินิจฉัยของเขาผิด คือ ถือศีลอดก่อนที่เราะมะฎอนจริง ๆ จะเริ่ม การถือศีลอดในวันก่อนหน้านั้นถือเป็นโมฆะ และจำเป็นต้องถือศีลอดชดใช้ใหม่

หรือหากในกรณีที่เขาถือศีลอดตรงกับเดือนเราะมะฎอนในบางวัน และไม่ตรงในบางวัน ก็ถือว่าส่วนที่ตรงเดือนเราะมะฎอน และหลังเดือนเราะมะฎอนเท่านั้นที่ใช้ได้ ส่วนการถือศีลอดในช่วงวันที่ก่อนเดือนเราะมะฎอนถือเป็นโมฆะ ยกเว้นในกรณีที่เขาถูกกักขัง หรือถูกขังลืมไว้ในสถานที่หนึ่ง ที่เขาไม่มีโอกาสรับรู้เหตุการณ์หรือข่าวคราวอะไรได้เลย กรณีเช่นนี้ ให้เขาปฏิบัติอย่างสุดความสามารถ เขาย่อมได้รับผลตอบแทนตามความพยายามนั้น[63]

38. เวลาละศีลอด (อิฟฏอรฺ) และเวลาที่ต้องงดเว้นอาหาร

เวลาที่ถือว่าเริ่มทำการละศีลอดได้ก็คือ เมื่อเวลาที่ดวงอาทิตย์ทั้งดวงได้ลับขอบฟ้าไปแล้ว ถึงแม้นยังเห็นรัสมีหรือแสงสีแดงอยู่ก็ตาม ดังคำกล่าวของท่านนบี (ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะฮัลลัม) ในหะดีษความว่า

> **“เมื่อเวลากลางคืนได้ย่างกรายเข้ามาจากตรงนี้และกลางวันได้จากไปจากตรงนี้ ดังนั้นผู้ที่ถือศีลอดอยู่ก็ละศีลอดได้”**[64]

ตามซุนนะฮฺแล้ว ส่งเสริมให้รีบละศีลอดเมื่อเข้าเวลา ซึ่งท่านนบี (ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะฮัลลัม) เองจะไม่ละหมาดมัฆริบ นอกจากท่านได้ละศีลอดเสียก่อน ถึงแม้เพียงการดื่มน้ำเปล่าก็ตาม[65] แต่หากวันนั้นไม่มีอาหารหรือเครื่องดื่มใด ๆ เลย ก็ให้นึกว่าได้ละศีลอดภายในใจก่อนจนกว่าจะได้อาหาร ไม่จำเป็นต้องใช้วิธีการดูดนิ้ว เหมือนอย่างที่คนบางพวกปฏิบัติกัน โดยขาดความเข้าใจที่ถูกต้อง

ทั้งนี้ควรระมัดระวังการละศีลอดก่อนถึงเวลาด้วยเพราะเป็นความผิดที่รุนแรง ดังมีกล่าวในหะดีษที่ท่านนีบได้พบเห็นผู้คนกลุ่มหนึ่ง ที่ถูกร้อยขาที่เอ็นร้อยหวายมีเลือดไหลออกมาทางข้างปาก เมื่อถูกถามว่าพวกเขาคือใคร มะลาอกะฮฺ ก็ตอบว่า

> **“พวกเขาคือบรรดาบุคคลที่กินอาหาร (ในเดือนเราะมะฎอน) ก่อนที่จะถึงเวลาละศีลอด”**[66]

---

[63] ดู อัล-เมาสูอะฮฺ อัล-ฟิกฮียะฮฺ เล่ม 28 หน้า 84

[64] ดู มัจญฺมั๊วะอฺ อัล-ฟะตาวา เล่ม 25 หน้า 21

[65] ดูบันทึกโดย อัล-หากิม / อัซซัลซีละฮฺศ-เศาะฮีหะฮฺ

[66] อ้างแล้ว

39. เวลาของอิมซากที่ถูกต้อง

เวลาที่ต้องเริ่มงดเว้นจากการดื่มกิน และเสพสิ่งต้องห้ามทุกชนิด (หรืออิมซาก) ก็คือ เมื่อเวลารุ่งอรุณขึ้น คือเห็นเป็นแสงสีขาวสดใสชัดเจนขึ้นตัดขอบฟ้าทางทิศตะวันออก ถึงแม้เวลานั้นเขาจะได้ยินเสียงอะซานหรือไม่ก็ตาม จะทานอาหารอีกไม่ได้แล้วหรืออาศัยการดูตารางเวลาที่คำนวณไว้ตามปฏิทินเราะมะฎอนก็ได้ หากไม่มั่นใจ

สำหรับความเข้าใจที่ว่า ต้องงดเว้นอาหารก่อนรุ่งอรุณ (ฟัจญรฺ) โดยเจาะจงเวลา เช่น 10 หรือ 15 นาทีนั้น เป็นความคิดที่อุตริ (บิดอะฮฺ) เพราะไม่มีหลักฐานว่าศาสนาได้กำหนดอย่างแน่นอนเช่นนั้น

40. กรณีของบางประเทศที่กลางวันและกลางคืนไม่แน่นอน

เช่นการถือศีลอดในบางประเทศที่บางฤดูกาลเป็นกลางวันหรือกลางคืนทั้ง 24 ชั่วโมง โดยแยกไม่ออกหรือ กลางวันยาวนานกว่า (เช่นบางประเทศแถบขั้วโลก) ดังนั้นสำหรับบุคคลที่เป็นมุสลิมซึ่งอาศัยอยู่ในประเทศนั้นจำเป็นต้องอาศัยการเทียบเวลาของประเทศที่ใกล้เคียงที่สุดที่สามารถคิดคำนวณ เพื่อสามารถแยกแยะกลางวัน-กลางคืนได้ กำหนดเวลาการถือศีลอดและละศีลอดของตน

41. สิ่งที่ทำให้เสียศีลอด

นอกเหนือจากการมีรอบเดือนและมีเลือดหลังคลอดบุตร (นิฟาส) แล้วสาเหตุอื่น ๆ ที่จะทำให้ศีลอดเสียนั้น ต้องประกอบด้วย 3 เงื่อนไขด้วยกันคือ

1. ผู้ถือศีลอดทราบหลักการศาสนาเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ แล้ว (มิใช่ญาฮิล)
2. เป็นการกระทำโดยเจตนาหรือจงใจ มิใช่หลงลืม
3. มิได้อยู่ในภาวะถูกบังคับให้กระทำ จนไม่มีทางเลือกหรือหลีกเลี่ยงได้

ซึ่งสิ่งที่ทำให้ศีลอดเสีย บางสาเหตุก็เป็นลักษณะของการทำให้สิ่งหนึ่งออกจากร่างกาย เช่นการร่วมประเวณี การทำให้อาเจียน มีเลือดประจำเดือนและการกรอกเลือด

บางสาเหตุก็เป็นในลักษณะของการนำสิ่งหนึ่ง ๆ ภายนอกเขาสู่ร่างกาย เช่นการดื่ม การกินอาหารเป็นต้น[67]

42. การฉีดยา การปลูกฝี การสวนทวารหยอดยาตา และการเป่าคอ

การทำให้ศีลอดเสียบางอย่างก็อยู่ในความหมายเดียวกับการ การดื่ม เช่นการใช้ยาทางปาก (จนตกถึงกระเพาะ) การฉีดสารอาหารเข้าสู่ร่างกาย หรือการรับถ่ายเลือดสู่ร่างกาย

[67] ดู มัจญมั๊วะอฺ อัล-ฟะตาวา เล่ม 25 หน้า 2

สำหรับการฉีดยาที่ไม่ใช่การให้สารอาหาร หรือพลังงานสู่ร่างกาย ย่อมไม่ทำให้ศีลอดเสีย ไม่ว่าจะฉีดที่กล้ามเนื้อ หรือที่เส้นเลือดก็ตาม[68]

เช่นเดียวกับการรักษาโรคไตพิการบางชนิดที่จำเป็นต้องรักษาโดยอาศัยการดูดโลหิตที่เสียออกมาฟอกภาพนอก แล้วฉีดกลับเข้าสู่ร่างกายอีกครั้ง รวมทั้งการปลูกฝี[69] การสวนทวาร การหยอดยารักษาตาหรือหู การถอนฟัน และการใส่ยาที่บาดแผล ก็ไม่ทำให้ศีลอดนั้นเสียแต่อย่างใด[70]

การเป่ายาเข้าลำคอเพื่อรักษาโรคหอบหืด ซึ่งบางคนจำเป็นต้องใช้เป็นประจำก็ไม่ได้ทำให้ศีลอดเสีย[71] ทั้งนี้เพราะเป็นแค่การดูดตัวยาเข้าสู่ปวด และไม่ได้ทำให้เกิดความรู้สึกอิ่มแต่อย่างใด หรือการกลั้วน้ำในลำคอ ตราบใดน้ำมิได้ตกเข้าไปสู่ท้อง หรือการถอนฟันโดยทันตแพทย์ หลังถอนเสร็จถึงแม้จะมีความรู้สึกได้กลิ่นตัวยาในช่วงลำคอก็ตาม ก็ไม่ทำให้การถือศีลอดนั้นเสีย[72]

43. การกินและดื่มโดยเจตนา

ผู้ใดกินหรือดื่มโดยเจตนาในช่วงกลางวันของเราะมะฎอน โดยปราศจากเหตุผลที่จำเป็นตามที่ศาสนาอนุโลม แน่นอนเท่ากับเขาได้กระทำผิดอันมหันต์ ลงไป ที่เขาจำเป็นต้องรีบขอลุแก่โทษ (เตาบะฮฺ) ต่ออัลลอฮฺตะอาลา และต้องถือชดใช้วันที่เขาเสียไป

ส่วนหากทำให้ศีลอดเสียด้วยการดื่มของมึนเมาต้องห้าม เช่นสุรา ก็ยิ่งถือว่าเป็นการก่อความบาปอันยิ่งใหญ่เพิ่มทวีขึ้นเป็นเท่าตัว ย่อมตกอยู่ในสภาพที่เลวร้าย และเสี่ยงต่อการกริ้วโกรธและการลงโทษจากอัลลอฮฺตะอาลามากที่สุด ซึ่งจะเป็นต้องรีบสารภาพผิด และกลับตัวให้เร็วที่สุด พร้อมกับพยายามสร้างความดีงามต่างๆ ให้มากเพื่อลบล้าง เช่น การปฏิบัติต่าง ๆ ที่เป็นซุนนะฮฺ ทั้งนี้เพื่อหวังความพึงพอใจจากอัลลอฮฺ และซ่อมแซมส่วนบกพร่องต่างๆ จากฟัรฎูทั้งหลาย ของเขาที่ถูกทำให้เสียหรือขาดไป

44. การกิน หรือดื่มโดยหลงลืม

ส่วนการกิน การดื่มโดยการหลงลืม หรือมิได้เจตนานั้น ให้เขาถือศีลอดต่อไปได้เลย ไม่ได้ทำให้ศีลอดนั้นเสีย เพราะไม่ได้เจตนา แต่ถือว่านั้นเป็นการเมตตาจากพระประสงค์ของอัลลอฮฺ ในหะดีษบทหนึ่ง

«إذا نسي أحدكم ، فأكل أوشرب ، فليتم صومه ، فإنما أطعمه الله وسقاه»

[68] ดู ฟะตาวา อิบนุอิบรอฮีม เล่ม 4 หน้า 1

[69] ดู ฟะตาวา ของอิบนุอัล-อุษัยมีน

[70] ดู มัจญฺมั๊วะอฺ อัล-ฟะตาวา เล่ม 25 หน้า 233 และ หน้า 245

[71] ฟะตาวา อัด-ดะวะฮฺ ของอิบนุบาซ อันดับที่ 979

[72] อ้างจากฟะตาวา ของอิบนุบาซ / มุชาฟะหะฮฺ

“เมื่อพวกท่านคนใดลืม โดยได้กินหรือดื่ม ดังนั้น (เมื่อนึกได้) จงถือศีลอดของเขาต่ไปให้สมบูรณ์ เพราะแท้จริงอัลลอฮฺนั้นทรงให้เขาได้กิน และทรงให้เขาดื่ม (ดังนั้นจึงไม่ถือว่าเสียศีลอด)”[73]

หากกรณีที่พบเห็นบุคคลอื่นลืมและกำลังกินอาหารอยู่ ก็ให้กล่าวเตือนสติเขา ซึ่งเป็นไปตามเจตนารมณ์ของอายะฮฺอัล-กุรอานที่ว่า

﴿وتعاونوا على البر والتقوى﴾

“และพวกสูเจ้าจงให้การช่วยเหลือกัน บนพื้นฐานของคุณธรรม และการยำเกรง (ตักวา)”[74]

และคำกล่าวของท่านนบี (ศ็อลลัลลฮุอะลัยฮิวะซัลลัม)

ความว่า“**และหากฉันหลงลืมไป ดังนั้นพวกท่านก็จงเตือนสติฉันด้วย**”[75]

45. การเจตนาละศีลอดเนื่องเหตุจำเป็นฉุกเฉิน

เช่นกรณีของการละศีลอด เนื่องตกอยู่ในสภาวะที่จำเป็นต้องให้การช่วยเหลือชีวิตผู้ที่ตกอยู่ในอันตราย เช่น เพื่อช่วยเหลือคนตกน้ำ กู้เรืออับปาง หรือดับเพลิง เป็นต้น กรณีจำเป็นเช่นนี้อนุโลมให้ละศีลอดได้ และให้ถือศีลอดชดใช้ในภายหลัง

46. การเจตนามีเพศสัมพันธ์ในช่วงกลางวัน

เช่นกรณีของการร่วมประเวณีโดยเจตนาหรือจงใจในตอนกลางวันของเดือนเราะมะฎอน โดยสอดใส่ปลายอวัยวะเพศเข้าไปภายในทางหนึ่งทางใดจากทวารทั้งสอง แม้ว่าจะหลั่งน้ำอสุจิออกมาหรือไม่ก็ตาม ย่อมเท่ากับเขาทำให้การถือศีลอดนั้นเสียแล้วและต้องอดอาหารต่อไปจนกระทั่งสิ้นวัน โทษของการกระทำความผิดอันหนักนี้ ก็คือต้องชดใช้ด้วยวิธีการต่อไปนี้ คือ

1- ต้องถือศีลอดชดใช้ 2 เดือนในวันติดต่อกัน

2- หรือหากไม่สามารถทำในประการแรกได้ ก็ให้เลี้ยงอาหารคนยากจนจำนวน 60 คน

หรือที่ระบุในหะดีษบทหนึ่ง รายงานจากอบูฮุร็อยเราะฮฺ (เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ) ว่า ขณะที่เรากำลังนั่งอยู่พร้อมกับท่านนบี (ศ็อลลัลลฮุอะลัยฮิวะซัลลัม) ทันใดนั้นก็ได้มีชายผู้หนึ่งเข้ามาหาท่านและร้องขึ้นว่า

“โอ้เราะซูลุลลอฮฺ ฉันพินาศแล้ว”

ท่านถามว่า “**เกิดอะไรขึ้นกับท่านหรือ?**”

เขาตอบ “**ฉันได้ร่วมประเวณีกับภรรยาของฉันในขณะที่ฉันถือศีลอด**”

ดังนั้นท่านเราะซูลจึงถามเขาอีกว่า “**แล้วท่านมีทาสสักคนเพื่อปล่อยเป็นไทไหม?**”

เขาตอบ “**ไม่มีครับ**”

[73] บันทึกโดย อัล-บุคอรี และมุสลิม

[74] ซูเราะฮฺ อัล-มาอิดะฮฺ อายะฮฺที่ 2

[75] ดู มะญาลิส ซะฮรฺเราะมะฎอน ของอิบนุอัล- อุษัยมีน หน้า 70

ท่านถามต่อไป "**ดังนั้น ท่านสามารถถือศีลอดเป็นเวลา 2 เดือนติดต่อกันได้หรือไม่?**"

เขาตอบเหมือนเดิมอีกว่า "**ฉันไม่มีความสามารถครับ**"

ท่านจึงถามต่อไปอีกว่า "**ท่านมีอาหารเพื่อเลี้ยงแก่คนยากจนจำนวน 60 คนหรือเปล่า?**"

เขาก็ตอบว่าไม่มีอีก[76]

ข้างต้นนี้รวมถึงการทำซินา การร่วมเพศแบบรักร่วมเพศ หรือการสมสู่กับเดรัจฉาน ซึ่งล้วนอยู่ในกฎ (หุก่ม) เดียวกัน

47. เจตนาละเมิดศีลอด

สำหรับกรณีของบุคคลหนึ่ง ที่ต้องการร่วมประเวณีกับภรรยาของเขาในกลางวันของเราะมะฎอน ดังนั้น จึงจงใจกินอาหารเพื่อให้ศีลอดของเขาเสียก่อน จึงร่วมประเวณีกับภรรยา กรณีเช่นนี้ ย่อมถือว่าบุคคลนั้นได้กระทำการละเมิด (มั๊วะอฺศียะฮฺ) ต่อกฎอันหวงห้ามของเราะมะฎอนเป็น 2 เท่าด้วยกันคือด้วยการกินและการร่วมประเวณี หน้าที่ของเขาจำเป็นต้องลบล้างความผิดด้วยการทำ "กัฟฟาเราะฮฺ" (เช่นข้อที่ 46) พร้อมกับต้องขอลุแก่โทษต่อการฝ่าฝืนอันร้ายแรงนั้นจากอัลลอฮฺอย่างจริงจังและมากมายด้วย[77]

48. กรณีการจูบ กอด หรือสัมผัสสามี-ภรรยาขณะถือศีลอดอยู่

การจูบ และการลูบไล้ การกอด การสัมผัส แตะต้องตัว และการมองภรรยาของตนเองนาน ๆ หากเขาสามารถควบคุมความรู้สึก หรืออารมณ์ของตนเองได้ ก็ไม่ถือว่าต้องห้าม หรือหะรอมสำหรับผู้กำลังถือศีลอดแต่อย่างใด เพราะมีหลักฐานจากหะดีษหนึ่งรายงานจาก นางอาอีชะฮฺ (เราะฎิยัลลอฮุอันฮา) กล่าวว่า

"**แท้จริงท่านนบี (ศ็อลลัลลฮุอะลัยฮิวะซัลลัม) เคยจูบ (ภรรยา) ขณะที่ถือศีลอด แต่ทั้งนี้เพราะว่าท่านสามารถควบคุมความต้องการ (ของอารมณ์ใคร่) นั้นได้มากยิ่งกว่าพวกท่านทั้งหลาย**"

สำหรับความของหะดีษกุดซีย์ที่ว่า

«.. ويدع زوجته من أجلي .. »

"**เขาได้ทิ้งภรรยาของเขาเพื่อฉัน (อัลลอฮฺ)**"เป้าหมายก็คือ "ละทิ้งจากการร่วมประเวณีกับนาง"

แต่หากบุคคลใด เป็นบุคคลที่ไวต่อความรู้สึกทางเพศเร็วและมีความต้องการทางเพศสูง เกรงว่าอาจจะไม่สามารถหักห้ามอารมณ์ของตนเองได้ หรือทำให้เกิดความรู้สึกทางเพศ จนน้ำอสุจิ

---

[76] บันทึกโดย อัล-บุคอรี เล่ม 4 หน้า 163

[77] ดู มัจญฺมั๊วะอฺ อัล-ฟะตาวา เล่ม 25 หน้า 262

เคลื่อน หรือนำไปสู่การร่วมประเวณีได้ ในกรณีเช่นนี้ ย่อมเป็นที่ต้องห้าม (หะรอม) เพราะทำให้การถือศีลอดต้องเสียได้ และนี้เอง คือเจตนาที่อัลลอฮฺ ตะอาลากล่าวในหะดีษกุดซีย์ข้างต้นที่ว่า

“และเขาละทิ้งตัณหาของเขาเพื่อฉัน”

เพราะตามหลักการศาสนาแล้วถือว่า

“ทุกๆ สิ่งที่เป็นสื่อนำพาไปสู่สิ่งที่หะรอม (ต้องห้าม) สิ่งนั้นย่อมถือว่า หะรอม (ต้องห้าม) ด้วย”

49. กรณีได้ยินเสียงอะซานศุบห์ขณะที่ร่วมเพศอยู่

เวลาของรุ่งอรุณขึ้น (หรือได้ยินอะซานละหมาดศุบหฺ) เขาจำเป็นต้องหยุดกระทำทันที และถือว่าศีลอดของเขานั้นใช้ได้ (เศาะหฺ) ถึงแม้จะมีน้ำอสุจิหลั่งออกมาหลังจากที่หยุดกระทำแล้วก็ตาม แต่ถ้าหากเขาไม่หยุดและยังคงร่วมเพศต่อไป ย่อมถือว่าถือศีลอดในวันรุ่งขึ้นนั้นของเขาเสีย จำเป็นต้องขอลุแก่โทษ (เตาบะฮฺ) และถือชดใช้ และต้องทำกัฟฟาเราะฮฺ

50. การถือศีลอดในสภาพที่มีญุนุบ

หากกรณีตื่นขึ้นมาตอนเวลาศุบหฺแล้วในสภาพที่มีญุนุบ ไม่ถือว่าทำให้ศีลอดในวันนั้นของเขาเสียแต่ทั้งนี้ให้เขารีบอาบน้ำยกหะดัษ (อัล-ฆ็อสลฺ) เพื่อชำระร่างกาย อย่าได้ประวิงหรือชักช้าไปจนกระทั่งตะวันขึ้น และเขาต้องรีบละหมาดหลังจากนั้นทันที

เช่นเดียวกันไม่ว่ากรณีของการมีญะนาบะฮฺเลือดประจำเดือนหรือเลือดหลังการคลอดบุตร (นิฟาส)

51. การนอนฝันเปียกในช่วงกลางวัน

หากนอนหลับฝันเปียกในเวลากลางวันของเดือนเราะมะฎอน ก็ไม่ถือว่าทำให้ศีลอดนั้นเสียเช่นกัน (เพราะมิใช่เป็นการเจตนา) และให้ถือศีลอดต่อไปจนตลอดวันได้โดยปกติ

52. การสำเร็จความใคร่ในช่วงกลางวัน

การสำเร็จความใคร่ด้วยตนเองในตอนกลางวันของเราะมะฎอน ด้วยวิธีการใดก็แล้วแต่ เช่น การใช้มือการสัมผัส หรือการมอง จนกระทั่งทำให้น้ำอสุจิเคลื่อนหรือหลั่งออกมา ย่อมทำให้ศีลอดเสียอย่างแน่นอนและถือว่าผู้นั้นได้ฝ่าฝืนหรือละเมิดขั้นรุนแรงต่อบัญญัติฉะนั้นเขาจำเป็นต้องรีบลุแก่โทษ จากอัลลอฮฺตะอาลาต่อการฝ่าฝืนนั้น แม้นการถือในวันนั้นจะเสียไปแล้วแต่เขาต้องอดอาหารต่อไปในเวลาที่เหลืออยู่จนกว่าจะพลบค่ำ และต้องถือชดใช้ในภายหลังด้วย

ส่วนกรณีที่น้ำอสุจิเคลื่อนออกมาโดยไม่เจตนาเช่นเนื่องความรู้สึกกำหนัด หรือเพียงการนึกคิดในทัศนะของอุละมาอ์ที่ถูกต้องที่สุดถือว่า การถือศีลอดนั้นไม่เสีย ทั้งนี้โดยอ้างอิงจากหะดีษที่ท่านนบี (ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม) ความว่า

“แท้จริงอัลลอฮฺทรงยกโทษให้แก่ประชาชาติของฉัน ในสิ่งที่จิตใจของพวกเขาเพียงแต่คิดตราบใดที่พวกเขายังไม่กระทำหรือพูดออกมา”[78]

หากเขาตั้งใจและเริ่มสำเร็จความใคร่ด้วยตนเองแต่ยังไม่ถึงกับหลั่งอสุจิ แล้วเขาก็หยุดเสีย ในกรณีนี้ถือว่าศีลอดยังไม่เสียและไม่ต้องถือศีลอดชดใช้ แต่ให้เขาขอลุแก่โทษจากอัลลอฮฺ ที่ได้เริ่มการกระทำสิ่งที่เป็นการละเมิดต่อพระองค์ไป

ฉะนั้นสมควรอย่างยิ่งสำหรับผู้ที่ถือศีลอดอยู่นั้นจะต้องนำตัวออกห่างจากทุกสิ่งทุกอย่างที่อาจเป็นสาเหตุกระตุ้นให้เกิดอารมณ์หรือความรู้สึกทางเพศหรือความนึกคิดที่ลามกขึ้นมาได้

ส่วนการหลั่งของน้ำมะซีย์ (น้ำกำหนัด) จากอวัยวะเพศนั้น โดยทัศนะที่แข็งแรงเห็นว่าไม่ทำให้ศีลอดนั้นเสีย

53. กรณีของการอาเจียน หรือเจตนาเอาสิ่งของเข้าปาก ขณะถือศีลอด

ผู้ใดมีอาการคลื่นเหียนจนอาเจียนออกมาการถือศีลอดของเขาไม่เสีย[79] ยกเว้นหากมีเจตนาทำให้อาเจียน เช่น เอามือล้วงคอ รีดหน้าท้องถือว่าการถือศีลอดนั้นเสีย และถือชดใช้

เช่นเดียวกับกรณีของเจตนาดมสิ่งที่มีกลิ่นฉุนหรือจ้องมองสิ่งหนึ่ง ๆ จนทำให้เกิดอาการคลื่นเหียนอาเจียนออกมา เช่นนี้ถือว่า เป็นการเจตนา

หากอาเจียนออกมาเนื่องจากมีความผิดปกติภายในร่างกาย หรือกระเพาะอาหาร ศีลอดไม่เสีย[80]

ส่วนกรณีการเอาสิ่งของ เช่น ปากกา เหรียญ เข้าปากคาบไว้ระหว่างฟัน หรืออมไว้แต่ไม่เจตนาจะกิน หรือกลืนเข้าไปในลำคอ หรือกรณีสิ่งที่มีขนาดเล็กมาก ๆ เช่น เส้นผม หรือเศษวัสดุเล็ก ๆ ซึ่งบางครั้งยากต่อการแยกออกมาจากน้ำลายได้ ดังนั้นให้รีบคายออกมาพร้อมกับน้ำลายและไม่ถือว่าศีลอดนั้นเสีย[81]

สำหรับการขบเคี้ยวหมากฝรั่ง เศษยางเล็ก ๆ หากชิ้นส่วนของมันหลุด หรือละลาย หรือมีรส กลิ่นตกเข้าสู่ลำคอ หรือกระเพาะได้ ย่อมไม่อนุโลมให้นำเข้าปากหรือเคี้ยวขณะถือศีลอด เพราะทำให้ศีลอดนั้นเสียได้ แต่หากเป็นยางหรือวัตถุที่มีความแข็งแรงชิ้นส่วนไม่หลุด หรือไม่ละลายในน้ำลาย กรณีเช่นนี้อุละมาอ์และนักวิชาการโดยทั่วไป ถือว่าการอมหรือนำเข้าปากนั้นอยู่ในขอบข่ายของมักรูฮฺ (คือไม่ควรกระทำ)

เช่นบรรดาสะละฟุศศอลิฮฺบางท่านกล่าวไว้ว่า

“ท่านพึงชิงชังต่อการกระทำสิ่งที่อาจนำพาไปสู่การเกินเลยหรือผิดพลาดได้ ถึงแม้ว่าขณะที่กระทำนั้นท่านอาจมีข้ออ้าง หรือเหตุผลอยู่ก็ตาม

---

[78] บันทึกโดย อัล-บุคอรี กิตาบุฏ -เฏาะลาก

[79] บันทึกโดย อัต-ติรมีซี ; หะดีษ เศาะเหี๊ยะหฺ

[80] ดู มะญาลิส ชะฮฺรูเราะมะฎอน ของอิบนุอัล-อุษัยมีน หน้า 67

[81] ดู อัล-มุฆฺนี เล่ม 3 หน้า 106

ให้บ้วนน้ำลายทิ้ง ภายหลังจากการเอาน้ำบ้วนปากกลั้วคอแล้ว ส่วนความเปียกชุ่มที่ยังรู้สึกได้ในช่องปากนั้นถือว่าไม่ทำให้เสียศีลอด เพราะเป็นสิ่งที่ไม่สามารถขจัดออกได้อีก

กรณีของการเกิดแผลที่กระพุ้งแก้ม หรือเลือดไหลตามไรฟันเรื่องจากการแปรงฟัน ให้เขาป้วนเลือดนั้นออก จะกลืนหรือให้เข้าสู่ลำคอไม่ได้ กรณีเสลดหรือเสมหะที่ออกมาจากลำคอเนื่องจากสาเหตุของการไอ หรือเป็นหวัดนั้น ให้พยายามคายออกมาเท่าที่สามารถทำได้ ส่วนที่อาจหลงเหลืออยู่ในลำคอนั้นเป็นที่อนุโลม

ขณะที่ถือศีลอดอยู่เป็นที่น่ารังเกียจ (มักรูฮฺ) ที่จะลิ้มรสอาหาร โดยที่ไม่มีความจำเป็นจริงๆ ทั้งนี้เนื่องจากเป็นการเสี่ยงที่อาจทำให้ศีลอดนั้นเสียหายได้สำหรับกรณีจำเป็นที่ว่า เช่นจำเป็นต้องเคี้ยวอาหารให้ทารก หรือการใช้ลิ้นแตะ เพื่อทราบรสของอาหารที่จะซื้อ ดังปรากฏในหะดีษหนึ่งรายงานจากท่านอิบนุอับบาส (เราะฎิยัลลอฮุอันฮุมา) กล่าวว่า

“ไม่เป็นอะไรที่จะลิ้นรสของน้ำส้มสายชูหรือสิ่งที่ต้องการซื้อ”[82]

54. การแปรงฟันขณะถือศีลอด

การแปรงฟันเป็นซุนนะฮฺสำหรับผู้ถือศีลอดคือให้ใช้ไม้ (ข่อย) แปรงฟัน แม้ไม้นั้นจะยังสดอยู่ก็ไม่เป็นไร หลังแปรงให้บ้วนออกให้สะอาด หากยังรู้สึกว่ามีรสเผ็ดหรือรสอย่างอื่นอยู่ให้บ้วนอีกจนมั่นใจส่วนรสเพียงนิดหน่อยที่อาจติดอยู่หลังจากบ้วนแล้วไม่ทำให้เสียศีลอดแต่อย่างใด[83]

สิ่งที่พวกเราพึงระวังคือ การแปรงฟันด้วยยาสีฟัน (ที่มีฟอง) ในช่วงกลางวัน ซึ่งบางยี่ห้อมีส่วนผสมของตัวยาที่รุนแรง มีรสซ่าอาจผ่านเข้าลำคอได้ ไม่อนุญาตให้กลืนเข้าไปโดยเจตนา แต่หากไม่เจตนาก็ไม่เป็นไร

55. กรณีเลือดกำเดา ควัน และฝุ่นเข้าลำคอ หรือ การดม

สิ่งที่อาจประสบกับผู้ถือศีลอดได้เสมอก็คือ เช่น การมีบาดแผล เลือดกำเดาออกทางจมูก หรือมีน้ำหรือน้ำมันกระเด็นเข้าปาก หากเป็นไปโดยไม่ได้เจตนาก็ไม่ทำให้การถือศีลอดนั้นเสีย ทำนองเดียวกับกรณีที่อาจมีฝุ่น ควันไฟ หรีแมลงเข้าไปในปากและตกถึงท้องโดยไม่ได้เจตนา

ส่วนสิ่งที่ไม่อาจคายออกจากปากได้หมด เช่น น้ำลาย ซึ่งเป็นของที่อยู่ในร่างกายเราก็อนุญาตให้กลืนลงไปในท้องได้

เช่นเดียวกับฝุ่นในท้องถนน หรือละอองแป้งซึ่งเล็กมาก หากฟุ้งกระจายเข้าปากโดยไม่ได้ตั้งใจและผสมปะปนอยู่กับน้ำลายบ้างเล็กน้อย แล้วกลืนเข้าลำคอไป ในทัศนะที่ถูกต้องที่สุดแล้วไม่ถือว่าทำให้ศีลอดนั้นเสีย[84]

---

[82] ดู อิรวานุล-เฆาะลีล เล่ม 4 หน้า 86 /ฟัตหุลบารี กิตาบุศ-ศิยาม

[83] ดู อัล-ฟะตาวา อัส-สะอฺดียะฮฺ หน้า 245

[84] ดู อัล-มุฆนี เล่ม 3 หน้า 106

และไม่ถือว่าทำให้เสียศีลอดเช่นเดียวกัน เช่น กรณีที่ร้องไห้และรู้สึกว่ามีน้ำตาตกอยู่ภายในลำคอหรือใส่น้ำมันบนศีรษะ รู้สึกว่ามีกลิ่นตกอยู่ในลำคอหรือการใส่ยาป้ายขอบตา ทาขี้ผึ้งหรือทาโลชั่นบนผิว[85]

หรือการดมน้ำหอม กลิ่นธูปเทียน ก็เช่นเดียวกันไม่เป็นที่ต้องห้าม แต่พึงระวังอย่าให้กลิ่นหรือควันของมันเข้าลึกไปในลำคอ และพึงหลีกเลี่ยงจากการใช้ยาสีฟันในเวลากลางวัน ซึ่งควรใช้ในเวลากลางคืนดีที่สุด[86]

56. การกรอกเลือด

และสิ่งที่ผู้ถือศีลอดพึงหลีกเลี่ยงอีกประการหนึ่งก็คือ การกรอกเลือกในขณะถือศีลอดอยู่ แม้ในเรื่องนี้ยังเป็นปัญหาขัดแย้งอย่างกว้างขวางในระหว่างบรรดาอุละมาอ์ก็ตาม

ซึ่งในทัศนะของท่านชัยคุลอิสลามอิบนุตัยมียะฮฺ (เราะหิมะฮุลลอฮฺ) ถือว่าผู้กรอกเลือดนั้นศีลอดเสีย

57. การดูดบุหรี่ หรือสิ่งเสพติด

การสูบบุหรี่ เป็นสิ่งที่ทำให้เสียศีลอดแน่นอนและย่อมไม่มีเหตุผลอันใดสำหรับบุคคลที่ติดบุหรี่จะละทิ้งการถือศีลอด ด้วยการอ้างว่าขาดบุหรี่ไม่ได้ ทั้ง ๆ ที่บุหรี่นั้นแท้จริงแล้วเป็นยาเสพติดที่หะรอมด้วยหลักการศาสนา

58. การว่ายน้ำ หรือดำลงไปในน้ำ

การดำลงไปในน้ำ การเอาผ้าซับน้ำให้เปียกคลุมร่ายกาย เพื่อให้เกิดความเย็น หรือใช้น้ำราดบนศีรษะขณะที่ถือศีลอดอยู่ในช่วงกลางวัน เพื่อบรรเทาความร้อนกระหาย ไม่ถือว่าทำให้ศีลอดนั้นเสีย[87]

ส่วนการลงไปเล่นในน้ำ หรือว่ายน้ำเป็นเวลานานๆ ถือว่าเป็นมักรูฮฺ เนื่องจากเป็นการเสี่ยงที่น้ำจะเข้าไปในปากหรือกระเพาะได้ แต่ในกรณีผู้ที่มีอาชีพเกี่ยวกับการดำน้ำ หรือจำเป็นต้องลงไปในน้ำอยู่บ่อยๆ เช่น ชาวประมง หากเขาสามารถป้องกันมิให้น้ำเข้าไปในท้องได้ก็ไม่เป็นที่ต้องห้าม แต่ทั้งนี้สมควรหลีกเลี่ยง และระวังให้มากที่สุด

59. กรณีผู้ที่ยังกิน-ดื่ม หรือร่วมประเวณีในเวลาที่เข้าศุบห์แล้วโดยไม่เจตนา

กรณีของผู้ที่กินหรือดื่ม หรือร่วมประเวณีกับภรรยาเนื่องเข้าใจว่า ขณะนั้นยังไม่ถึงเวลาต้องห้ามแต่ต่อมาทราบว่าเวลารุ่งอรุณผ่านมาแล้ว ไม่ถือว่าศีลอดนั้นเสีย คือให้เขาถือต่อได้เลย

[85] ดู มัจญมั๊วะอฺ อัล-ฟะตาวา เล่ม 25 หน้า 245

[86] ดู มะญาลิส ชะฮฺรุเราะมะฎอน ของอิบนุอัล-อุษัยมีน หน้า 72

[87] ดู อัล-มุฆนี เล่ม 3 หน้า 44

เพราะมิได้เจตนาละเมิด เพราะจากสิ่งที่โองการอัล – กุรอาน (2 : 187) ระบุก็คือ เมื่อประจักษ์แจ้งว่ารุ่งอรุณขึ้น แต่กรณีข้างต้นนี้เป็นการเข้าใจผิด หรือไม่ชัดเจน

ดังรายงานหนึ่งด้วยสายสืบที่เศาะหี้หฺ จากอิบนุอับบาส (เราะฎิยัลลอฮุอันฮุมา) ความว่า

"อัลลอฮฺทรงอนุโลมการกินและดื่มตราบที่ท่านยังไม่มีความมั่นใจว่าถึงเวลา (รุ่งอรุณ) แล้ว"[88]

60. การรีบละศีลอด ทั้ง ๆ ที่ยังไม่แน่ใจว่าได้เวลาแล้วหรือยัง

กรณีของการรีบละศีลอด หรือกระทำในสิ่งที่ละเมิดศีลอด โดยไม่ดูเวลาหรือสังเกตให้แน่ชัดเสียก่อนอาศัยเพียงการเดาสุ่มส่วนตัวอย่างมักง่ายว่า ตะวันลับขอบฟ้าแล้ว ทั้งที่ ๆ แท้จริงขณะนั้นยังไม่ถึงเวลาในกรณีเช่นนี้ถือว่า ศีลอดวันนั้นของเขาเสีย คือเป็นโมฆะ และต้องชดใช้

﴿إن الظن لا يغنى من الحق شيئاً﴾

"แท้จริงการคลางแคลงนั้น ย่อมมิสามารถหักล้างความจริงได้แต่อย่างไร"[89]

61. ได้ยินเสียงอะซานศุบหฺ ขณะที่ยังเคี้ยวอาหารอยู่ในปาก

เมื่อได้ยินเสียงอะซาน หรือทราบว่าหมดเวลาทานสะหูรแล้ว ในขณะที่ยังเคี้ยวอาหารอยู่ในปากบรรดานักวิชาการฟิกฮฺ (นิติศาสตร์) มีทัศนะที่เห็นพ้องต้องกันว่า ให้คายอาหารที่เหลืออยู่ในปากนั้นออกทันที และให้เขาถือศีลอดต่อไปได้ เช่นเดียวกับกรณีการกินหรือดื่มโดยหลงลืมไม่ได้เจตนา (คือเมื่อนึกได้ก็ให้รีบคายออกจากปากทันที)

62. กรณีสตรี หรือบุคคลที่มีอายุถึงเกณฑ์แล้วแต่ยังหน่วงเหนี่ยวไม่ยอมถือศีลอด

เด็กหนุ่ม-สาวที่มีอายุบรรลุศาสนะภาวะ (อากิลบาลิฆฺ) แล้ว แต่ยังไม่ถือศีลอด เนื่องจากสาเหตุเพราะอาย หรือไม่กล้าถือศีลอด ถือว่ามีความผิดต้องขอลุแก่โทษ (เตาบะฮฺ) จากอัลลอฮฺตะอาลาเสียและให้ถือศีลอดชดใช้ในวันที่ขาดไปทั้งหมด

หากเวลาได้ล่วงเลยมาเป็นปีแล้ว กระทั่งถึงเราะมะฎอนอีกรอบปีหนึ่ง โดยที่เขายังไม่ชดใช้ศีลอดที่เขาละเลยไว้เมื่อปีกลาย กรณีเช่นนี้ให้รีบชดใช้เมื่อมีโอกาสทันที พร้อมกับต้องให้อาหารแก่คนยากจนคนหนึ่งในทุก ๆ วันที่ขาด ทั้งนี้เพื่อเป็นค่าปรับ (กัฟฟาเราะฮฺ) ในโทษฐานล่าช้า หรือละเลยต่อบทบัญญัติของอัลลอฮฺตะอาลาด้วย

63. ศีลอดเราะมะฎอนภรรยาไม่จำเป็นต้องขออนุญาตสามีก่อน

[88] ดูฟัตหุล-บารี เล่ม 4 หน้า 135/มัจญฺมั๊วะอฺอัล-ฟะตาวา เล่ม 29 หน้า 2

[89] ซูเราะฮฺยูนุส/อายะฮฺ 36

สำหรับในกรณีศีลอดต่าง ๆ ที่เป็นซุนนะฮฺ นั้นจริงอยู่ว่าภรรยาจะต้องได้รับการยินยอมของสามีก่อนถึงจะกระทำได้ (นอกจากในกรณีที่สามีเดินทางหรือไม่อยู่บ้าน) ยกเว้นการถือศีลอดเดือนเราะมะฎอนซึ่งเป็นฟัรฎูแก่ทุกคนนั้น ไม่จำเป็นต้องขออนุญาตสามีก่อนแต่อย่างใด

64. เมื่อมั่นใจว่าหมดรอบเดือนแล้วให้ถือศีลอดในวันต่อไปทันที

ระหว่างการมีประจำเดือน หากนางพบว่ามีสิ่งที่เป็นชิ้นเล็ก ๆ สีขาว (แท้จริงคือสายของเม็ดเลือดขาวซึ่งจะถูกขับออกมาจากมดลูกของสตรีเมื่อหมดรอบเดือน) หมายความว่า ขณะนั้นนางอยู่ในสภาพที่สะอาดแล้ว และให้นางเตรียมตัวเพื่อตั้งเจตนา (เนียตฺ) ถือศีลอดเพื่อวันรุ่งขึ้นได้ทันที แต่หากไม่มั่นใจก็ให้เอาสำลีแตะ โดยตั้งข้อสังเกตพบว่า เลือดนั้นมีสีใสสะอาดก็ให้ถือศีลอดต่อไป แต่หากพบว่ามีเลือดเป็นระดูออกมาอีกอย่างมากและชัดเจน ก็ให้ละศีลอดเสีย (จะถือต่อไม่ได้)

สำหรับผู้ที่มั่นใจว่ารอบเดือนของตนหมดแล้วและได้เริ่มถือศีลอดจนกระทั่งผ่านไปถึงเวลามัฆฺริบคือหลังจากทำการละศีลอดแล้วกลับพบว่าเลือดประจำเดือนนั้นมาอีก กรณีเช่นนี้ถือว่าการถือศีลอดที่ผ่านมาในวันนั้นถูกต้องและได้รับผลบุญ

เช่นเดียวกันหากผู้ที่อยู่ในรอบเดือน หรือสตรีมีนิฟาส (เลือดหลังการคลอดบุตร) พบว่าเลือดของนางนั้นหยุดแล้วตั้งแต่เมื่อคืนให้นางเริ่มเนียตฺ (เจตนา) ถือศีลอดได้เลย แม้นนางจะอาบน้ำชำระร่างกายหลักจากที่รุ่งอรุณขึ้นแล้วก็ตาม บรรดาอุละมาอ์ ทั้งหลายถือว่าการถือศีลอดของนางนั้นเศาะฮฺ (ใช้ได้)[90]

65. แม้นถึงกำหนดรอบเดือน แต่ตราบใดที่จะยังไม่เห็นเลือด ก็ให้ถือศีลอดก่อน

สตรีหรือมุสลิมะฮฺที่รู้ตัวเองว่า โดยปกติแล้วรอบเดือนจะถึงกำหนดมาอีกครั้งในวันรุ่งขึ้นตราบใดที่ยังไม่เห็นเลือดก็ให้เขาเนียต หรือตั้งเจตนาถือศีลอดอดไปก่อน

66. ห้ามใช้ยาห้ามระดู เพื่อถือศีลอด

แต่หนทางที่ดีที่สุดสำหรับสตรี หรือมุสลิมะฮฺที่มีรอบเดือน ก็คือไม่ว่านางจะอยู่ในสภาพใดก็ตามให้นางยอมรับหรือยินดีต่อการกำหนดของอัลลอฮฺ ไม่ควรกังวลใจ หรือพยายามใช้วิธีการรับประทานยาควบคุมระดู แต่จงถือเมื่อสะอาดเท่านั้น และค่อยชดใช้ในวันที่ขาดไป อันเป็นความรู้สึกที่บรรดาภริยาของท่านนบี (ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม) และบรรดาสตรีเศาะฮาบียะฮฺทั้งหลายยึดถือปฏิบัติกันมา

67. กรณีของการแท้ง

---

[90] ดู ฟัตหุล-บารี เล่ม 4 หน้า 148

ในกรณีของการแท้ง หากสิ่งที่แท้งออกมานั้นอยู่ในสภาพที่เริ่มเป็นมนุษย์แล้ว เช่นมีอวัยวะ ศีรษะ แขน ขา ครบถ้วนแล้ว ถือว่านางอยู่ในสภาพของผู้ที่มีนิฟาส (คือเลือดเสีย เช่นการคลอดบุตร)

หากสิ่งที่แท้งออกมาเป็นเพียงก้อนเลือดเล็ก ๆ เท่านั้น ให้ถือว่าเลือดนั้นเป็น “เลือดอิสติหาเฎาะฮฺ (เลือดตกค้าง)” คือให้นางถือศีลอดต่อไปได้ หากมีความสามารถ

เช่นกัน สตรีคลอดบุตร หากเลือดนิฟาสของนางหยุดก่อนกำหนด 40 วัน ก็ให้นางเริ่มถือศีลอด และชำระร่างกาย ทำละหมาดได้เช่นปกติ แต่ถ้าหากเกินกว่า 40 วันขึ้นไป ให้นางเริ่มต้นเจตนาถือศีลอดได้เลยไม่ต้องรีรอให้เลือดหมดอีกแล้ว โดยให้อาบน้ำชำระร่างกายได้ เพราะถือว่าเลือดที่ยังมีอยู่หลังจากกำหนด 40 วันนั้นเป็นเลือด “อิสติหาเฎาะฮฺ” เท่านั้น

68. เลือดอิสติหาเฎาะฮฺไม่ทำให้ศีลอดเสีย

เลือดอิสติหาเฎาะฮฺนั้น คือเลือดเสียธรรมดาที่อาจตกค้างเหลืออยู่ หลังจากหมดรอบเดือนหรือหมดเลือดนิฟาส แล้ว ซึ่งไม่ทำให้เสียศีลอด

69. สตรีในช่วงตั้งครรภ์ หรือให้นมทารก

กรณีของสตรีที่อยู่ในช่วงตั้งครรภ์หรือให้นมทารก สามารถเปรียบ (กิยาส) ได้กับบุคคลที่ป่วยซึ่งอนุโลมให้ไม่ต้องถือศีลอดในช่วงนั้น แต่ต้องชดใช้ในภายหลัง ทั้งนี้เพราะอาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพของแม่และเด็กได้

ท่านนบี (ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม) กล่าวว่า

«إن الله وضع عن المسافر الصوم وشطر الصلاة ، وعن الحبلى والمرضع الصوم»

“แท้จริงอัลลอฮฺ ทรงผ่อนผันการถือศีลอดและครึ่งหนึ่งของละหมาดให้แก่ผู้เดินทาง (มุซาฟิร) และทรงผ่อนผันการถือศีลอดให้แก่หญิงมีครรภ์และหญิงที่ให้นมทารก”[91]

70. กรณีสามีบังคับให้ภรรยาร่วมเพศด้วย

โดยที่นางไม่ยินยอม และไม่ได้เจตนา สตรีปกติที่จำเป็นต้องถือศีลอด หากสามีของนางได้ร่วมประเวณีด้วยในตอนกลางวันของเดือนเราะมะฎอน ด้วยความยินยอมของนาง ดังนั้นทั้ง 2 คนถือว่ามีความผิดที่เหมือนกัน คือแต่ละคนต้องรับโทษโดยการถือศีลอดติดต่อกัน 2 เดือน หรือให้อาหารแก่คนยากจนครบ 60 คน

แต่หากเป็นไปด้วยการถูกบังคับ โดยที่นางไม่ยินยอมหรือเต็มใจด้วย ก็ย่อมไม่เป็นความผิดอันใดแก่นางและให้นางถือศีลอดต่อไปจนตลอดวัน

[91] บันทึกโดยอัต-ติรมีซี : หะดีษ หะสัน

ท่านอิบนุอะกีล (เราะหิมะฮุลลอฮฺ) กล่าวว่า "กรณีสตรีที่สามีได้ร่วมประเวณีด้วย ขณะที่นางนอนหลับในตอนกลางวันของเราะมะฎอน ถือว่านางไม่มีความผิด จึงไม่ต้องเสียกัฟฟาเราะฮ์ (หรือค่าปรับ)"

แต่ทั้งนี้หากมีความคลางแคลง หรือรู้สึกไม่ค่อยสนิทใจนัก ก็ให้นางถือชดใช้ของวันนั้นด้วยก็ย่อมได้ เพื่อความมั่นใจ

ฉะนั้นมุสลิมะฮฺท่านใด ที่ทราบดีว่าสามีของตนนั้นมีความรู้สึกทางเพศรุนแรง และคอบคุมอารมณ์ตนเองไม่ค่อยได้ ก็จงให้นางพยายามปลีกตัวออกห่างและหลีกเลี่ยงการแต่งตัว หรือใส่เครื่องหอมในช่วงกลางวันของเดือนเราะมะฎอน อันเป็นการป้องกันที่ดี.

(วะศ็อลลัลลอฮุ อะลานะบียินา มุฮัมหมัด วะอะลาอาลิฮิ วะเศาะฮฺบิฮี วะซัลลัม)